STEN

A

OLSSONS

KULTURSTIPENDIUM

2014

2 0

1 4

INDEX

FÖRORD	06
STENHUSET — EN DONATION TILL ÅGRENSKA	10
JORUNN VEITEBERG — GÄSTPROFESSOR PÅ HDK	22
HILDA HELLSTRÖM	38
JENNY RYDERBERG	58
MAX MITLE	74
PHILIP JALMELID	92
CAROLINA LAUDON	108
ROGER JOHANSSON	124
MOTIVERINGAR	142
CURRICULUM VITAE	144
MOTTAGARE AV STEN A OLSSONS KULTURSTIPENDIUM	150

Vy från Järkholmen

FÖRORD

JAG HAR ÅTERIGEN glädjen att kunna presentera stiftelsens årsbok. Sten A Olssons Stiftelse för Forskning och Kultur har under 2014 kunnat fortsätta sin verksamhet med betydande stöd till såväl vetenskaplig forskning som till kulturell verksamhet. På sedvanligt sätt presenteras i boken våra stipendiater inom kulturområdet men även våra satsningar på vetenskaplig forskning.

2014 års i särklass största stödprojekt i Sten A Olssons Stiftelse för Forskning och Kultur är donationen om 50 miljoner svenska kronor till Ågrenska Stiftelsen, för planering och uppförande av en ny byggnad. Ågrenska stiftelsen är numera nationellt kompetenscentrum för sällsynta diagnoser och här bedrivs en unik, helhetsbaserad verksamhet för framförallt barn och ungdomar med komplexa funktionsnedsättningar samt deras familjer.

När förslaget väcktes möttes det av ett omedelbart bifall från familjen, styrelsen och ledamöterna. Med den nya byggnaden, det så kallade Stenhuset, kommer situationen för de boende att avsevärt underlättas och förbättras, samtidigt som den för Ågrenska Stiftelsen så avgörande vetenskapliga forskningen kan fördjupas och breddas. Den mångdisciplinära kompetensen och det väletablerade nätverkstänkandet borgar för att de landvinningar och framsteg som görs här kan föras vidare och komma många till godo.

Det finns också en särskild och livslång familjekoppling till Ågrenskas verksamhet. Under hela vår uppväxt har vi kunnat se Lilla Amundön tvärs över viken från Järkholmen och levt i medvetenhet och vetskap om barnens speciella situation.

Att nu konkret kunna bidra till att viktig kunskap genereras, beforskas och i nästa steg sprids vidare, att i praktisk handling kunna främja det mänskliga helhetsperspektiv som är själva navet i Ågrenskas verksamhet, är helt i linje med stiftelsens ambitioner. Vår strävan är att gå in där de stora behoven finns, men också att identifiera utvecklingspotentialerna, den långsiktiga uthålligheten och visionerna. När de premisserna är uppfyllda kan det slitna uttrycket »att göra skillnad« fyllas med verkligt innehåll.

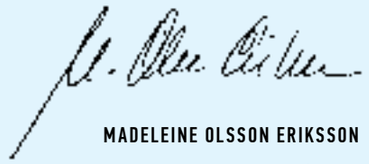

MADELEINE OLSSON ERIKSSON

Ordförande
Sten A Olssons Stiftelse för Forskning och Kultur

STENHUSET — EN DONATION TILL ÅGRENSKA

JORUNN VEITEBERG — GÄSTPROFESSOR PÅ HDK

STENHUSET
EN DONATION TILL ÅGRENSKA

Intervju: Sara Michaëlsson & Magnus Haglund
Text: Sara Michaëlsson

Sten A Olssons Stiftelse för Forskning och Kultur tog 2014 beslutet att donera 50 miljoner kronor till Ågrenska Stiftelsen för att möjliggöra uppförandet av en ny byggnad – Stenhuset. Det nya huset, med en markyta på cirka 859 kvadratmeter, kommer dels att fylla det växande behovet av ett anpassat boende för barnen med funktionsnedsättning och deras familjer, men också bli en plats för utökade forskningssatsningar, vård och utvecklande insatser.

– Vi har inte riktigt landat än. Det är en dröm som går i uppfyllelse. Stenhuset gör det möjligt att ta nästa stora steg in i framtiden, säger Robert Hejdenberg, VD för Ågrenska Stiftelsen.

VI HAR STÄMT möte ute på Lilla Amundön där Ågrenska Stiftelsen bedrivit verksamhet sedan 1914 och 26 maj i år firade sitt 100-årsjubileum. Initiativet till Ågrenska kom från grosshandlare Axel H Ågren och hans hustru Louise, som köpte hela ön och därefter donerade den, tillsammans med ett ansenligt kapital, till Barnsjukhuset i Göteborg. På så vis kunde planerna på ett konvalescenthem för barn med tuberkulos och andra långvariga eller kroniska sjukdomar förverkligas. Efter nystarten 1989, med eldsjälen Anders Olauson, numera styrelseordförande i Ågrenska, som främsta motor, bedrivs här nu verksamheter för barn, ungdomar och vuxna med sällsynta diagnoser och komplexa funktionsnedsättningar. Målgruppen är en annan men perspektivet är detsamma; att skapa de bästa möjliga förutsättningar för ett så optimalt liv som möjligt, sett ur ett helhetsperspektiv.

Vi har kommit litet tidigare än avtalat och passar på att se oss omkring medan vi väntar på Robert Hejdenberg. Det är en solig, varm fredagseftermiddag i mitten av september och de familjer som vistats på Ågrenska under veckan har nyss åkt därifrån.

Stillheten, de öppna perspektiven, vattnet, bergsknallarna, den lummiga grönskan med stigar som inbjuder till upptäcktsfärder runt ön, gör det lätt att förstå varför Axel H Ågren såg Lilla Amundön som den ideala platsen för rehabilitering och återhämtning.

Allt eftersom börjar helggästerna anlända i rullstolar och permobiler. Det märks att de flesta känner varandra väl sedan tidigare, både bland personal och gäster. Bemötandet är varmt och entusiastiskt. Det är ingen slump att många verkar vara vänner sedan lång tid tillbaka. Korttidsvistelserna över veckoslut, långhelger och skollov bygger på att man träffas i fasta grupper och möter samma personal och samma kamrater vid varje tillfälle.

Tanken är att man på så vis gemensamt kan komma överens om aktiviteter och utforma verksamheten tillsammans, skapa en kontinuitet och kunna följas åt. Hur mycket detta kan betyda för någon som kanske måste ha mellan 40 och 50 myndighetskontakter för att få tillvaron och vardagen att fungera är inte svårt att förstå.

När vi senare talar med Robert Hejdenberg om bland annat detta bekräftar han hur många här knyter vänskapsband för livet och kan hämta både stöd och styrka hos varandra. Det är också därför Ågrenskas linje är att personliga assistenter aldrig helt får ersätta vistelser där man kan mötas och träffa andra i liknande situation. Om den sociala, mänskliga kamrataspekten glöms bort är risken stor att hamna i isolering och ensamhet.

– Att speglas i varandra och kunna dela erfarenheter är avgörande för att utvecklas och bli självständig, säger Robert Hejdenberg. Här ute blir det sällsynta vanligt, det avvikande det normala.

Vi har hämtat dryck och frukt i Ågrenskas allergicertifierade restaurang, och ber Robert Hejdenberg att berätta litet mer om sin egen väg till Ågrenska.

– Det är nog 18 år sedan jag först blev involverad. Jag jobbade bland annat med organisationsutveckling och kom in i det hela när jag på ideell basis hjälpte ledningsgruppen med att hitta strukturer och organisationslösningar. Det var delvis via min mamma som var ordförande i Ågrenskas styrelse och såg att jag skulle kunna bidra genom min kompetens.

– Jag är uppväxt med föräldrar som alltid har engagerat sig på olika sätt. Som svårt allergi- och astmadrabbat barn tillbringade jag långa perioder på sjukhus och min mamma arbetade oerhört aktivt, först lokalt och senare såväl nationellt som internationellt inom astma- och allergirörelsen. Utan andra jämförelser tror

jag att min egen erfarenhet av att befinna mig i en delvis utsatt position gjort mig öppnare och mottagligare för att se andras behov. Men det har också lärt mig hur mycket ett organiserat informations- och upplysningsarbete kan åstadkomma. En tid efter min mammas bortgång 2000 tog Anders Olauson, som då var VD på Ågrenska, kontakt med mig igen och undrade om jag kunde tänka mig att gå in och efterträda honom. I egenskap av arbetande styrelseordförande behövde han lägga fokus på mer övergripande perspektiv och framtida utmaningar. Det är drygt tio år sedan och sedan dess har jag varit engagerad här.

Ågrenska Stiftelsen arbetar också utåtriktat för att sprida kunskaper, insikter och praktiska erfarenheter från verksamheten ut i samhället. Här finns, förutom de cirka 80 anställda inom olika personalgrupper, ett in- och utflöde av forskare och experter med specialkompetenser och spetskunskaper. Hur viktig är den öppna kommunikationen och det aktiva kunskapssökandet för att nå resultat?

– Oerhört viktig, säger Robert Hejdenberg. Vi som jobbar här möter dagligen de enorma behov som finns, men också den stora okunskap som råder ute i samhället. Vårt mål för de familjer och barn som kommer hit är att de skall bli bättre på att bemästra sin situation, att förse dem med verktyg, karta och kompass för att kunna hantera och komma runt de svårigheter och motstånd som uppstår i vardagen. De tre hörnpelarna för vår verksamhet är kunskap, erfarenhetsutbyte och reflektion. Det är själva grunden för egenkompetensen. När man då får möjlighet att träffa både de främsta experterna inom varje område och andra i samma eller liknande situation, kan en verklig förändring komma till stånd. Det är många som har vittnat om tiden »före och efter Ågrenska«, hur de samlade insatserna gjort

livet litet framkomligare och mer hanterbart. Det är bland annat därför vi ser det som så viktigt att det hela tiden är ett in- och utflöde. Kunskaperna gör mer nytta om till exempel läkarna kommer hit ut, lär sig och tar med sig erfarenheterna tillbaka in i vården, för att använda kliniskt och dela med sina kollegor. Det finns många bra personer och viktiga initiativ inom de offentliga verksamheterna, men här ute har vi förmånen att ha korta beslutsvägar och omedelbar återkoppling. Vi prövar, utvärderar och förändrar det vi ser inte fungerar.

När det gäller det nya Stenhuset har många experter varit inblandade. Husplaneringen är i full gång och alla sakkunniga är involverade. Ritningarna är på plats, bygglovet klart och upphandlingen sker i slutet av året. Hur ser tidsplanen ut?

– Vi siktar på en invigning sommaren 2016, säger Robert Hejdenberg. Kanske till och med 26 maj 2016, på 102-årsdagen! Det är förstås extremt många detaljer som skall stämma. När komplexitetsgraden är så hög kan just de små detaljerna vara avgörande. Vi har engagerat expertis från alla tänkbara håll och har bland annat en tillgänglighetskonsult som tittar på just de aspekterna. Det nya huset skall verkligen kunna möta de behov som finns av ett anpassat boende. På forskningssidan kan vi nu genomföra en ordentlig förstärkning.

– Forskningen är helt central för utvecklingen av Ågrenskas verksamhet och i förlängningen villkoren ute i samhället. Nu kommer det att finnas utrymme för breda satsningar där man kombinerar perspektiv från olika discipliner och undersöker hur de olika områdena skär varandra, vilka beröringsytor som finns. Bland det viktigaste är att kunna beforska de metoder som Ågrenska tillämpar — och som bevisligen fungerar även långsiktigt. Vi vill, utifrån ett forskningsperspektiv, identifiera de verksamma

delarna. Vad är det som fungerar och varför? Då finns förutsättningarna för att kunna sprida kunskapen, vilket naturligtvis är målet. Det vi ser här varje dag är hur låg kunskapsnivån om sällsynta diagnoser är ute i samhället. Hur många brister det finns i samordning och samarbete mellan olika instanser och myndigheter. Allt det här vill vi vara med att påverka.

Sedan 2012 har Ågrenska även ett uppdrag från Socialstyrelsen som nationell funktion för sällsynta diagnoser. Uppgiften är att kartlägga, samordna, koordinera och sprida information samt verka för ökat samarbete. Just nu pågår ett samverkansprojekt

med syfte att starta centra för sällsynta diagnoser på alla de sju universitetssjukhusen.

– Vi som jobbar här är naturligtvis professionella i vår yrkesroll och attityd, men jag tror att vi alla drivs av ett gemensamt, djupt engagemang och en vilja att förändra samhället i rätt riktning. Grundinställningen här är att se möjligheterna – inte hindren. Ibland är det inte så mycket som behövs för att göra stor skillnad, man måste bara vara öppen för att pröva, hitta lösningar utanför de gängse tankebanorna.

Ett bra exempel på detta är de två motorbåtar som försetts med skjutdörrar på sidorna, för att kunna ta ombord rullstolar och permobiler och där ratten ersatts med en joystick. Ett båtvarv hjälpte till med konstruktionen av de specialanpassade styrpulpetbåtarna.

– Det är klart att känslan att själv kunna styra är helt fantastisk, säger Robert Hejdenberg. De här båtarna är väldigt populära. Många av de lösningar vi har kommit på här ute har förverkligats med hjälp av ideella insatser från olika företag och individer som velat ge ett konkret bidrag. Vi är ständigt ute på tiggarstråt. För oss, som icke vinstdrivande stiftelse, är alla bidrag, stora som små, lika välkomna. Vi har till exempel under många år fått besök från Trollängens förskola som samlat in pengar genom basarer, loppmarknader, kakbak och annat. Barnen kommer hit och vi pratar tillsammans om vad de tycker att pengarna skall gå till. Sådana initiativ och möten är oerhört viktiga, inte minst på ett mänskligt plan.

Robert Hejdenberg tar oss med på en rundtur runt hela ön och visar oss många av de påhittiga lösningar och specialanpassade funktioner som skapats under åren. Vi kikar in i ett klätterrum med lågt i tak och madrasserat golv, en perfekt plats att tryggt öva koordination och rörlighet på. Alldeles intill ligger en snickarbod

som med enkla men geniala medel gjorts tillgänglig även för dem med svåra funktionsnedsättningar.

Överallt finns tydliga orienteringsskyltar och samtalskartor med olika bild- och symbolsystem. Många av de barn och ungdomar som vistas här har funktionsnedsättningar som även påverkar kommunikationsförmågan. Det kan röra sig om svårigheter att själv forma tal, men också om problem att tolka talat språk. Med symbol- och bildsystemen som redskap blir det möjligt att ändå göra sig förstådd och vara delaktig.

Det finns stigar som slingrar sig tvärs över ön, men vi följer promenadvägen längs vattnet och passerar en av Ågrenskas knutpunkter — den rymliga och vackert belägna vedeldade bastun. Den fyller en viktig funktion, inte minst under familjevistelserna, då den blir en frizon och samtalsplats där föräldrar kan mötas.

Havet ser lockande ut i kvällssolen och Robert Hejdenberg berättar om hur bryggan och den lilla avskilda stranden intill är givna favoritplatser när vädret tillåter. Vattnet, båtarna, sandstränderna med snäckor och stenar — allt det som vi utan funktionshinder tar för givet har här gjorts fysiskt tillgängligt.

När vi närmar oss den stora sandstranden ser vi rester av en sandslottstävling och uppdragna ramper som använts för att kunna köra rullstolarna ända ner till vattnet. Vägen fortsätter in i en skogsdunge och strax öppnar sig en liten glänta med ett vindskydd och en grillplats.

– Här kan vi grilla korv, ha övernattningar i tält och låta barnen få uppleva hur det är att sova ute, säger Robert Hejdenberg. Att få vara ute på äventyr precis som alla andra barn, fast i en trygg miljö. Det gäller att inte tappa förmågan till empati och viljan att försöka förstå varandra. Annars blir samhället sämre för alla — oavsett funktionsnedsättning. Det finns mycket kvar att göra.

JORUNN VEITEBERG
GÄSTPROFESSOR PÅ HDK

Intervju: Sara Michaëlsson & Magnus Haglund
Text: Sara Michaëlsson

Jorunn Veiteberg, gästprofessor på HDK, Högskolan för design och konsthantverk i Göteborg, har rötterna i Norge, Danmark som hemadress och hela världen som arbetsfält. Som konsthistoriker med djupa kunskaper inom konsthantverkets teori och praktik diskuterar och undersöker hon samtidskonstens och konsthantverkets förändringar och positionsbyten. Perspektivet är brett och öppet — lägesanalyserna rymmer såväl historiska, fackspecifika som antropologiska aspekter. Som gästprofessor vill hon skapa förutsättningar för dialoger och samtal mellan aktörer från skilda områden och discipliner. När erfarenheter och infallsvinklar delas och berikar varandra kan värdefull ny kunskap födas.

VI GÅR ALLA de 92 trappstegen upp till tjänstebostaden i den höga skolbyggnaden från slutet av 1800-talet, belägen invid Søerne i Köpenhamnsstadsdelen Østerbro. Här bor Jorunn Veiteberg tillsammans med sin man Mogens Krabek, som sedan början av 2000-talet har varit skolans rektor.

– Jag måste bara avsluta ett mail, se er omkring så länge och känn er som hemma, säger Jorunn Veiteberg när hon öppnar den rödmålade ytterdörren.

De ljusa, luftiga rummen har högt i tak och solen flödar in genom stora fönster. I hallen hänger bland annat verk av den svenske konstnären och keramikern Kjell Rylander, som visar sig vara en av Jorunn Veitebergs verkliga favoriter. Hans särpräglade verk bygger ofta på återanvända vardagsföremål eller fragment av objekt (i det här fallet porslinstallrikar), som bearbetats och lyfts ur sitt ursprungliga sammanhang och därmed fyllts med nya betydelser och oväntad laddning.

– Det är så varmt, säger Jorunn Veiteberg när hon kommer tillbaka. Jag tänkte att vi skulle gå upp på takterassen i stället.

Vi går ytterligare 18 trappsteg i en brant, mörkbetsad trätrappa och stiger ut i en frodig, medelhavsliknande takträdgård där chiliplantor, tomater, kryddväxter, bärbuskar, blommor och ett litet fikonträd står utplacerade i stora terracottakrukor. Utsikten över stadens tak och topografi är magnifik. Man ser Köpenhamns alla tinnar och torn och skymtar till och med Öresundsbrons pelarfästen. På bordet, bredvid träbrickan med kaffe, vatten, läskande vattenmelon och blåbär, ligger en tjock trave med delar av Jorunn Veitebergs produktion. Här finns katalogtexter, konstnärsmonografier, tidskriftsnummer, antologier, forskningsrapporter och ett exemplar av avhandlingen från 2000 som handlade om norsk affischkonst, »*Det moderne maleri er plakat*«, *Ein historisk studie av norske bildeplakater 1898–1945*. Smyckekonst, textilkonst, keramik, teoribildning och historiska exposéer — bredd och mångfald, ett pågående, ständigt utvidgat arbete med frågor som rör skapandets villkor och förutsättningar. Och här, mitt i detta kunskapsflöde, börjar vårt samtal.

– Jag är just på väg att avsluta arbetet i Bergen, där jag varit adjungerad professor sedan 2002, säger Jorunn Veiteberg. 2008 fick vi möjlighet och medel från norska forskningsrådet för att påbörja det projekt som nu är slutfört, *Kunstnerisk verdiskapning. Eit prosjekt om søppel og readymades, kunst og keramikk*. Jag hade rollen som forskningsledare för gruppen, som bestod av fem personer från de nordiska länderna, alla med olika specialiteter och yrkeskunskaper. En filosof, två konsthistoriker och två konstnärer.

– Tillsammans undersökte vi bland annat vilka mekanismer som styr värdeskapandet när det gäller kulturella fenomen och hur dessa värden förändras, omvärderas och överförs. Vissa saker blir återupptäckta och får nytt liv, annat försvinner i glömska eller marginaliseras. Genom att studera våra värderingar och hur de förändras över tid kan vi lära oss mycket, både om oss själva och om samhället i stort. Tingen som omger oss har självklart en funktion, men för de flesta har de också andra betydelser, de kan exempelvis ha ett känslomässigt innehåll eller fungera som statussymboler. Därför är det intressant att närma sig till exempel konsthantverksvärlden, även utifrån en icke-intern synvinkel, att också uppmärksamma den ur ett antropologiskt eller filosofiskt perspektiv. Projektet utmynnade, förutom i forskningsrapporter, böcker och seminarier, även i utställningar och kataloger.

– Vårt arbete byggde på att alla fick bidra på sina egna fackmässiga eller konstnärliga villkor. Det är en modell som jag skulle vilja överföra hit till HDK och Göteborg, fortsätter Jorunn Veiteberg.

Här finns Röhsska, universitet och konstnärerna på HDK. När alla bidrar med delprojekt öppnas nya perspektiv. Det handlar inte alls om konsensus, tvärtom, de olika stämmorna skall höras och få ta plats. Det är viktigt och nödvändigt att få fenomen belysta från olika håll. Det är bara så ny kunskap kan uppstå och produceras, när man öppnar dörrarna och låter det oväntade och okända komma in. Annars reproducerar man bara det man redan tror sig veta.

Hur skiljer sig det norska forskningssamhället från det svenska? Vad kan vi lära oss av varandra?, undrar vi.

– Norge är en »ung« akademisk nation, säger Jorunn Veiteberg. Vi slipper litet av traditionens tyngd och har kanske därför haft en större frihet att söka nya vägar. Sverige och Danmark har en helt annan universitetskultur och traditionshistoria. Vi är »barbarer«, på gott och ont! På konsthantverkets område har heller aldrig »den goda smakens tyranni« haft samma inflytande som i Sverige och Danmark. I Bergen, som är en mycket mindre stad än Göteborg, finns en sorts kaxighet och självständighet som jag tycker är välgörande. Men i Göteborg, med sitt rika och levande kulturliv, speciella historia och flera unika institutioner, finns verkligen alla förutsättningar för en dynamisk utveckling. Jag har blivit väldigt väl mottagen och mötts av entusiasm och generositet. Det enda jag skulle önska mig är mera tid!

Ett stort dilemma inom alla konstutbildningar är hur mycket teori man skall föra in i undervisningen och på vilket sätt man inkluderar de teoretiska momenten. För många studenter blir glappet mellan den egna praktiken och de teoretiska delarna väldigt stort. Det finns också en ovana vid att artikulera och formulera sina tankar. Hur tacklar man det?

– Den största utmaningen, som jag ser det, är att stärka konstnärernas förmåga att kontextualisera sin verksamhet, säger

Jorunn Veiteberg. Till det krävs ett språk. Många inom konsthantverksfältet — ja, det gäller egentligen hela konstfältet — är rädda för att formulera sig, ställa frågor till sig själva om var idéerna kommer ifrån, vilka referenser man har. Jag tror att man måste försöka att bygga upp en miljö som gynnar och uppmuntrar den formen av viktig självreflektion. Det är nödvändigt för alla konsthantverkare och konstnärer att formulera någon sorts narrativ om den egna verksamheten. Man måste kunna agera på flera arenor om man skall överleva som konsthantverkare och det innebär att man måste kunna förklara sig. Det är också ett intressant forskningsområde som jag hoppas kunna komma igång med, där man kan undersöka och analysera till exempel konstnärernas syn på det egna arbetet, så som det kommer fram i deras självpresentationer och egna texter, vilken hållning till misslyckandet, avvikelsen från normen etcetera de förmedlar. Själv lär jag mig mest genom att träffa konstnärerna, se och höra hur de analyserar sitt arbete. Som konstvetare och konsthistoriker har jag inte de kunskaperna och insikterna i teknik, tillblivelseprocesser och material. Den konstnärliga forskningen måste få handla om konstnärernas egen praxis, inte påtvingas uppifrån.

– När det gäller HDK kan jag se en skillnad gentemot Bergen, där konstutbildningen är mer inriktad mot att skapa »generalister« och, i alla fall på grundnivå, blandar de olika uttrycksformerna, fortsätter Jorunn Veiteberg. Här på HDK finns i stället en tydlig identitet inom varje fack. Smyckekonst, textilkonst, keramik och design är utpräglat profilerade och jag tror på värdet av att utbilda specialister. Allianserna och dialogerna vinner alltid på mångfald och diversitet, men även om man fördjupar sig i det egna området, får man aldrig bli seg selv nok.

Hur ser din egen bildningsgång ut? Vad var det som gjorde att du fördjupade dig i frågorna kring konsthantverkets och samtidskonstens historia och utveckling?, undrar vi.

– Jag är uppväxt på landet med en far som var slöjd- och teckningslärare och alltid nyfiken på det som var nytt inom konsten. Min mamma var också yrkeskvinna och väldigt feministiskt medveten. Under hela min uppväxt fick jag höra hur viktigt det var med en egen yrkeskarriär. Som ung var jag mest upptagen av teater och flyttade hemifrån som 16-åring för att kunna gå på ett gymnasium med egen teaterlinje. Så när jag började på universitetet i Bergen var det för att läsa teatervetenskap. Sedan kom jag in på konsthistoria, som jag tyckte var ett lämpligt komplement, och träffade helt fantastiska föreläsare. Det var vad som upptog mig då, i 20-årsåldern — teater, konst och kvinnokamp! Jag var aktiv nyfeminist, som det kallades i Norge, och var även i Stockholm och träffade Grupp 8-aktivister. Som grundhållning skulle jag nog säga att jag hade — och fortfarande har — en inbyggd skepsis mot skillnader och hierarkier som beskrivs som naturgivna. De är alltid kulturskapade. Kanske spelade min tendens att ifrågasätta in, även när det gällde mitt nästa stora intresseområde — fotografi och videokonst, som på den tiden, under 1980-talet, ännu inte var accepterade konstformer i Norge. Jag jobbade som curator, skrev konstkritik och undervisade. Efter att ha skrivit om förhållandet mellan tevemediet och videokonst blev jag headhuntad som chef för NRK:s kulturredaktion där jag sedan jobbade i fyra år, mellan 1991 och 1995.

– Så småningom blev jag mer och mer frustrerad över utvecklingen och villkoren i tevemediet. Våra program blev allt färre och lades senare och senare på kvällarna. Jag började att fråga mig själv om det verkligen var värt att lägga all min tid och kraft på något

JORUNN VEITEBERG

GÄSTPROFESSOR PÅ HDK

som var så litet uppskattat och samtidigt så flyktigt. Jag kände en starkare och starkare längtan efter något taktilt, ett fysiskt behov av materiell konst. Samtidskonsten på 1990-talet var i så hög grad torrt konceptuell och skärmbaserad och jag lockades mer av konsthantverksvärlden. Inte minst därför att den utgjorde en större utmaning att formulera sig om. Som skribent är det naturligtvis lättare att skriva och teoretisera om konst som kommenterar sig själv, som är uppenbart idébaserad. Det kändes viktigt att lyfta fram den kroppsliga kunskapen, de sinnliga aspekterna och jag berörs och stimuleras av konst med kvaliteter som undandrar sig det verbala språket. Jag ser trots det egentligen ingen motsättning mellan konceptuell konst och konsthantverk. Tvärtom kan de berika och befrukta varandra. Konsthantverket är dessutom ingenting statiskt, kan inte vara, då blir det något historiskt och avslutat. Som all annan kultur befinner den sig i rörelse.

Ett exempel på det är bruket av readymades inom konsthantverk. Jorunn Veiteberg ser det kanske inte så mycket som en referens till Marcel Duchamps berömda urinoar, utan snarare som en fortsättning på det som alltid har funnits inom till exempel textilkonsten — återanvändning av gammalt, förbrukat material som infogats och fått en ny funktion.

– Ting är inte döda utan alltid bärare av historia, erfarenhet och användning. Därför bär de på berättelser som vi måste ta tillvara. Precis som citat inom litteraturen, pekar återanvända material eller former mot sin tidigare existens. Jag kan tycka att man bara går halva vägen och stannar vid det minst intressanta om man tror att readymades omedelbart signalerar en referens till Duchamp och konsthistorien. Det finns en stark folklig tradition med återbruk. Readymades blir de först när de placeras i konstsalongerna.

1994 bestämde sig Jorunn Veiteberg för att lämna posten på kulturredaktionen på NRK och tog ett avgörande beslut.

– Jag sade upp mig, lämnade Norge och flyttade, utan att ha något jobb, till Fyn i Danmark. Jag hade träffat Mogens Krabek, min blivande man, och han bodde då mitt ute på landet med hund och höns och tre barn. Jag bestämde mig för att inrikta mig på konsthantverksfältet och så fort jag började att skriva fick jag genast massor med uppdrag och förfrågningar. Jag skaffade mig ett stort nätverk, var mån om att knyta många internationella kontakter, reste på konferenser och mässor. Mellan 1998 och 2007 var jag chefredaktör för den norska tidskriften *Kunsthåndverk*, som blev en viktig plattform att utgå från.

Ett av de områden som Jorunn Veiteberg har fördjupat sig i och skrivit mycket om är den samtida, experimentella smyckekonsten, bland annat flera verk om betydande norska smyckekonstnärer som Sigurd Bronger och Konrad Mehus. Intresset för detta specialområde har funnits sedan tonåren och Jorunn Veiteberg har under årens lopp byggt upp en privat samling av helt unikt slag.

– Det började med att jag köpte ett smycke när jag som 18-åring fick min första lön från sommarjobbet 1972, säger Jorunn Veiteberg. Som för så många samlare var det från början inte någon medvetet uttalad plan. Samlingen har växt fram under åren, utvidgats, breddats, följt min egen utveckling. Varje gång jag fick ett stipendium eller något viktigt inträffade markerade jag händelsen genom att utvidga min smyckesamling. Konstsmycken blev det någon gång under 1980-talet. I början var det mesta bärbart, efter hand blev det smycken av mer konceptuell karaktär. Samlingen har också vidgats från att först enbart bestå av norsk smyckekonst till att omfatta nordiska och senare internationella konstsmycken.

Vi går trappan ner till lägenheten igen och Jorunn Veiteberg, som egentligen måste ge sig iväg, visar entusiastiskt verk efter verk.

– Jag var tvungen att övergå till någon sorts Ikea-variant för att få plats med allt, säger Jorunn Veiteberg när hon stänger det rundade locket till en vacker buffémöbel.

– Kom med skall jag visa!

I ett annat rum upptas en hel vägg av ett hyllsystem med utdragbara lådor märkta med smyckekonstnärernas namn. Det är förstås en nödvändighet för att kunna överblicka en samling av den här storleken.

– När jag skaffade den här bestämde jag mig för att bära den om jag någonsin gifte mig, säger Jorunn Veiteberg och tar fram en metallkrona med spetsiga kronbladsliknande uddar och fäster den på huvudet.

– Och det gjorde jag faktiskt!

Låda efter låda dras ut och avslöjar en enastående samling av experimentell och avantgardistisk smyckekonst. Ett stycke raffinerad samtidshistoria i intimt miniformat. Ting gjorda för att ta i och känna på, inte bara betrakta på avstånd.

– Vi får se hur det blir, säger Jorunn Veiteberg. Men visst är det en lockande tanke att sätta ihop en utställning så småningom.

HILDA HELLSTRÖM

JENNY RYDERBERG

MAX MITLE

PHILIP JALMELID

CAROLINA LAUDON

ROGER JOHANSSON

HILDA
HELLSTRÖM

HILDA HELLSTRÖM

Intervju: Sara Michaëlsson & Magnus Haglund
Text: Sara Michaëlsson

Konstnär, designer, konsthantverkare, filmare, intuitiv teoretiker, idéburen praktiker. Etiketterna är många och alla lika otillräckliga. Konstnären Hilda Hellström arbetar fritt och förutsättningslöst och anpassar material, format och teknik efter det hon vill uttrycka. Tankearbete och skapande går hand i hand i en kreativ process där analytiskt tänkande, slumpfaktorer, precision och hantverksskicklighet samverkar och kombineras till en organisk helhet.

Hilda Hellström

– REDAN SOM PYTTELITEN sade jag till alla att jag skulle bli konstnär, säger Hilda Hellström. Vad som är hönan eller ägget är svårt att veta så här i efterhand, men min kreativitet och uppfinnarlust bejakades och uppmuntrades ända från början. Jag minns till exempel hur jag och min bror Leo konstruerade en stor Legogubbe som kunde kissa! Vi skapade ett hålrum inuti figuren och monterade dit en vattenslang. Jag har alltid älskat att jobba med händerna, att låta tankarna ta fysisk gestalt genom själva skapandet. Jag är uppväxt ute på landet, utanför Kungälv. Vi flyttade in till stan när jag var i tioårsåldern, men det har nog präglat mig i hög grad. Min pappa jobbade då som kulissnickare på SVT och min mamma utbildade sig till psykoterapeut när jag var i tonåren. Jag har ibland litet på skämt kallat mig analytisk hantverkare.

Vi har rest till London där Hilda Hellström varit baserad de senaste fyra åren och befinner oss i hennes lilla ateljé några kvarter från tunnelbanestationen Bethnal Green i östra London. Området är präglat av en småskalig, litet ruffig bebyggelse med verkstäder, industrifastigheter och kvartersbutiker. Som på så många andra ställen i London pågår här samtidigt en gradvis förskjutning och gentrifiering. Bilverkstäderna ligger vägg i vägg med trendiga gallerier och caféer med hälsomedveten, ekologisk profil. Hilda Hellström bor inte långt härifrån i närheten av Victoria Park, och berättar om en småstadskänsla där man lär känna varandra och blir stammis hos den lokale grönsakshandlaren. Nu går flyttlasset snart tillbaka till Sverige, men de fyra åren i London har varit betydelsefulla.

– Det var en befrielse att göra min master i produktdesign här på Royal College of Art, säger Hilda Hellström. Ingen brydde sig egentligen om gränserna mellan konsthantverk, design och

samtidskonst. Här fanns en helt annan öppenhet för nya idéer och ett större intresse för konceptuella metoder och teorier. Det är en väldigt bra skola – med hårda lärare som har huvudet på skaft! Man tvingas att förklara sig och motivera sina val. Det är nyttigt och tufft många gånger. Under mina tidigare utbildningar har jag ofta känt att jag inte riktigt passade in eller uppfyllde förväntningarna.

Hilda Hellström har en lång rad utbildningar bakom sig. Efter gymnasiet åkte hon till Barcelona och gick på två olika teckningsskolor av mycket klassiskt slag, en på förmiddagen, Escola da Vinci, och en på eftermiddagen, La Massana.

– På Escola da Vinci tränade jag upp en sorts seende, säger Hilda Hellström. Allt handlade om ljuset. Min lärare var 85 år och drev skolan tillsammans med sina söner. Det var stora format och stilleben i torrpastell.

Därefter följde en period i Köpenhamn där hon pluggade illustration på Den Tekniske Skole och efter det två år på Gerlesborgsskolan, en förberedande konstutbildning i Stockholm. Sedan blev det formlinjen på Beckmans där Hilda Hellström gjorde ett uppmärksammat arbete för sin kandidatexamen. Hon annonserade i DN och Expressen och erbjöd människor att få sin drömstol skapad. Tre olika stolprojekt genomfördes. Ett till en sjuårig flicka, ett till en fotbollsälskande libanesisk man som studerade till pastor, ett till ett stilmedvetet brommapar.

Även om detta såväl hantverksmässiga som idébaserade projekt blev både lyckat och omtalat kände Hilda Hellström att den tydliga nyttoinriktningen på Beckmans var för snäv för det hon ville göra. Att prova sig fram med olika material för att utforska alla deras inneboende och potentiella möjligheter fanns det inte riktigt utrymme för.

FRAGILE FRAGILE FRAGILE
FRAGILE
DEWALT

– Materialet är a och o, men jag undersöker verkligheten, säger Hilda Hellström. Jag låter aldrig materialet i sig gå före själva tankeprocessen. De är varandras förutsättning.

I ateljén finns flera urnor ur serien *Sedimentation* — ett projekt som blev något av ett genombrott för Hilda Hellström. De blankpolerade urnorna är klassiskt strama i formen och ser först ut att vara gjorda i någon sorts osannolik marmorart, med skiktade lager av pigmentering och mjuka virvlande färgstråk. Det är de förstås inte, även om själva tyngden för tankarna till sten. I stället har Hilda Hellström använt sig av det plastiskt formbara materialet Jesmonite, som hon färgat in med flytande pigment i en noggrann men samtidigt slumpbaserad process.

– Det började faktiskt med att jag slängde lager på lager av färgat gips på golvet och när jag sedan tog upp det och bröt isär gipsplattan såg jag plötsligt möjligheterna öppna sig. De olika skikten och lagringarna blev som en sorts imitation av en naturlig, geologisk process. Jag är väldigt intresserad av geologi och geografi, av kartor och topografiska ritningar. Här såg jag hur jag kunde vända och vrida på begrepp som äkta och oäkta, inte minst genom att använda mig av ett metamorft material som Jesmonite, som låter sig formas utan begränsningar.

– Jag ville kombinera den precisa, perfekt gjutna formen med färgvirvlarnas levande obestämbarhet. Min utgångspunkt var att väcka en känslomässig reaktion hos betraktaren, att »animera« objektet. Att undersöka vad det är som gör att ett föremål kan laddas och fyllas med emotionella och meningsskapande innebörder.

– Så tänkte jag i hög grad när det gällde mitt examensarbete på Royal College of Art, *The Materiality of Disaster*. Jag sökte efter något som alla kunde relatera till och berördes av. Tsunamin och kärnkraftskatastrofen i Fukushima kändes av många olika skäl som ett givet och relevant ämne.

Examensarbetet, som när det väl var genomfört fick stor uppmärksamhet och belönades med högsta betyg, väckte först stark skepsis och hårt motstånd från skolans sida. Hilda Hellström bestämde sig dock för att fullfölja sin idé. Anknytningen till Japan och intresset för japansk kultur grundlades redan i barndomen, inte minst genom Hilda Hellströms morfar, Carl Wilhelm Kjellberg, som under en period var svensk generalkonsul i landet. När Hilda Hellström fick höra talas om att det fanns en man som bodde kvar i det avspärrade och evakuerade området där han tog hand om alla djur som lämnats övergivna, bestämde hon sig för att åka dit. Två japanska utbytesstudenter följde med som tolkar och guider.

– För mig är Fukushimaarbetet ett filosofiskt projekt, snarare än ett politiskt, säger Hilda Hellström. Jag såg det som en möjlighet att utforska idén om mytomspunna objekt, ting som får en laddning genom de känslor och tankar de framkallar och väcker till liv. En bit av Berlinmuren är ju aldrig bara ett stycke betong, till exempel. Jag använde den kontaminerade odlingsjorden från det avspärrade området och gjorde fem kärl och skålar som jag formade med trälim som enda bindemedel. Risskålar och kärl avsedda för mat, men som inte gick att äta ur. Bruksföremål som blivit obrukbara. De är dock inte farliga att hantera, allt är väldigt noga kontrollerat. Men det var väl bland annat rädslan för radioaktiv strålning som fick skolan att först försöka stoppa mig.

Projektet dokumenterades också på film och Hilda Hellström skrev ner sina tankar och intryck efter den två veckor långa vistelsen i den evakuerade zonen. Den japanska närvaron märks även i ateljén. På en vägg sitter några vykort med Hokusaimotiv uppnå-

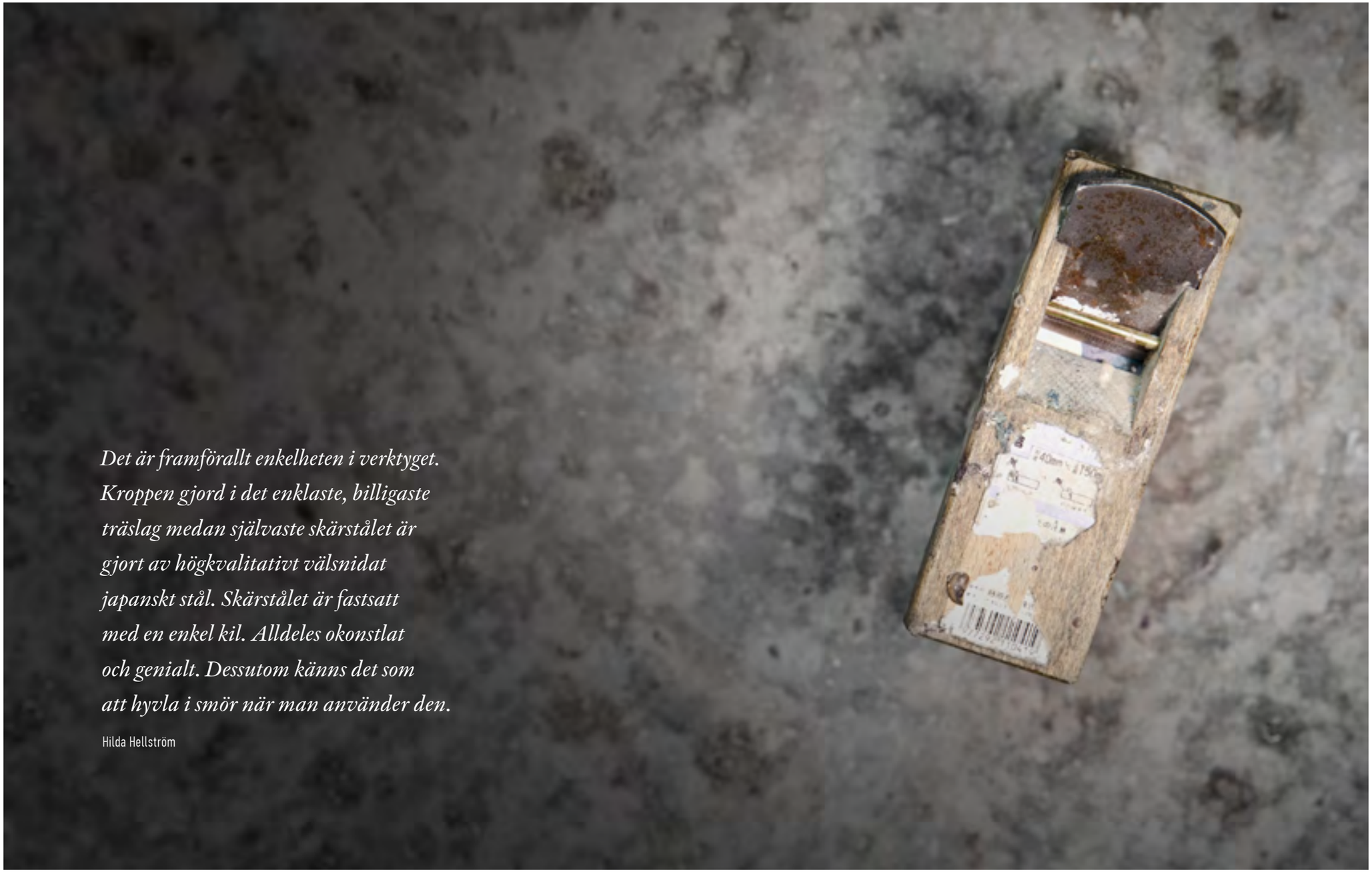

Det är framförallt enkelheten i verktyget. Kroppen gjord i det enklaste, billigaste träslag medan självaste skärstålet är gjort av högkvalitativt välsnidat japanskt stål. Skärstålet är fastsatt med en enkel kil. Alldeles okonstlat och genialt. Dessutom känns det som att hyvla i smör när man använder den.

Hilda Hellström

lade och på bordet nedanför står ett par rakubrända keramikskålar. Flera japanska verktyg ligger i en hylla längs ena långväggen, bland annat en kniv och en liten primitiv rubankliknande hyvel.

– Jag älskar den japanska estetiken, säger Hilda Hellström och tar upp en av de små skålarna, som alla har ett individuellt »tumavtryck«. Titta här, oregelbundenheten och slumpen får vara kvar. Det är det perfekta i det operfekta, det estetiska i misstaget.

Överst i bokhögen på skrivbordet vid datorn ligger Roland Barthes *Mytologier* i engelsk utgåva. Läsandet, skrivandet och reflekterandet spelar en viktig roll i Hilda Hellströms liv. I bokbeståndet finns allt från filosofi, konstteori och vetenskapliga facktexter till skönlitteratur och lyrik.

– Man kan nästan hamna i ett rus när man läser något som får tankarna att ta fart och verkligheten att expandera, säger Hilda Hellström. Mötet med en inspirerande text kan bli en gnisttändare i skapandet. Jag läser mycket, men jag jobbar intuitivt. Jag är ingen teoretiker. Situationisterna och deras idéer har intresserat mig ända sedan tonåren, och på senare tid har jag fördjupat mig en del i den engelska romantiken. När jag kom till London var det ingen som tyckte att det var märkligt att intressera sig för slumpfaktorer eller begrepp som det sublima. Inte heller var det någon som ifrågasatte mitt vridande och vändande på vad som är illusion och verklighet och vad som är naturmaterial eller inte. Plast har ju till exempel varit olja i ett tidigare skede.

Vi ber Hilda Hellström att berätta litet mer om *The Monument*, ett beställningsarbete för Swarovski och ett av de verk som kommer att finnas med på utställningen i Göteborgs konstmuseum.

– Jag utgick från och använde mig av Google Earth och omvandlade topografin i en liten by i Tyrolen med hjälp av ett speciellt program i datorn. Jag hittade på och filmade en fiktiv, mytologisk

berättelse om Wattens, en liten by i österrikiska Tyrolen som är firman Swarovskis ursprung och vagga. Denna filmsaga kombinerade jag med en skulptur i Jesmonite och kristall. Också här använde jag mig av den teknik som jag hittat fram till genom *Sedimentation*-serien, med lagringar och spår, som en sorts fossilavtryck.

– Jag skulle säkert kunna fortsätta att jobba med samma teknik och få fler beställningsarbeten, men jag känner mig rätt färdig med det nu. Jag vill vidare, upptäcka nya vägar, utforska fler material, hitta andra uttryck. Just nu är jag väldigt inne på antracit och kattguld. Vi får se vad det blir. Allt handlar om att hitta det rätta språket för det man vill uttrycka och förmedla. Det hade kanske varit bekvämt och definitivt ekonomiskt lönsamt att bara fortsätta med samma serie, men det är inte så jag vill jobba.

Några inredningsuppdrag har det dock blivit, bland annat en beställning från skulptören Henry Moores barnbarn, som dök upp i Hilda Hellströms ateljé på jakt efter en urna och vas till sitt badrum. Väl där fick han syn på skärvorna och plattorna som låg slängda på golvet och fick plötsligt en helt ny idé. »Jag har ett dött utrymme i min trädgård, kan du inte göra en vägg där?« Med hjälp av hundratals plattor byggde Hilda Hellström upp en sorts mosaikvägg i trädgårdsrummet och nu är det fler som vill anlita henne för väggutsmyckningar.

Den senaste perioden i Hilda Hellströms liv har varit hektisk och fylld av uppdrag och utställningar, bland annat i Paris, New York, London och Shanghai. Ofta har arbetsdagarna blivit sexton timmar eller mer.

– Det kan vara tufft ibland, säger Hilda Hellström. Det skall bli skönt att få tid att andas, tänka och läsa igen. Pulsen i London är snabb, på gott och ont. Men här finns också mycket ångest — framgångsångest.

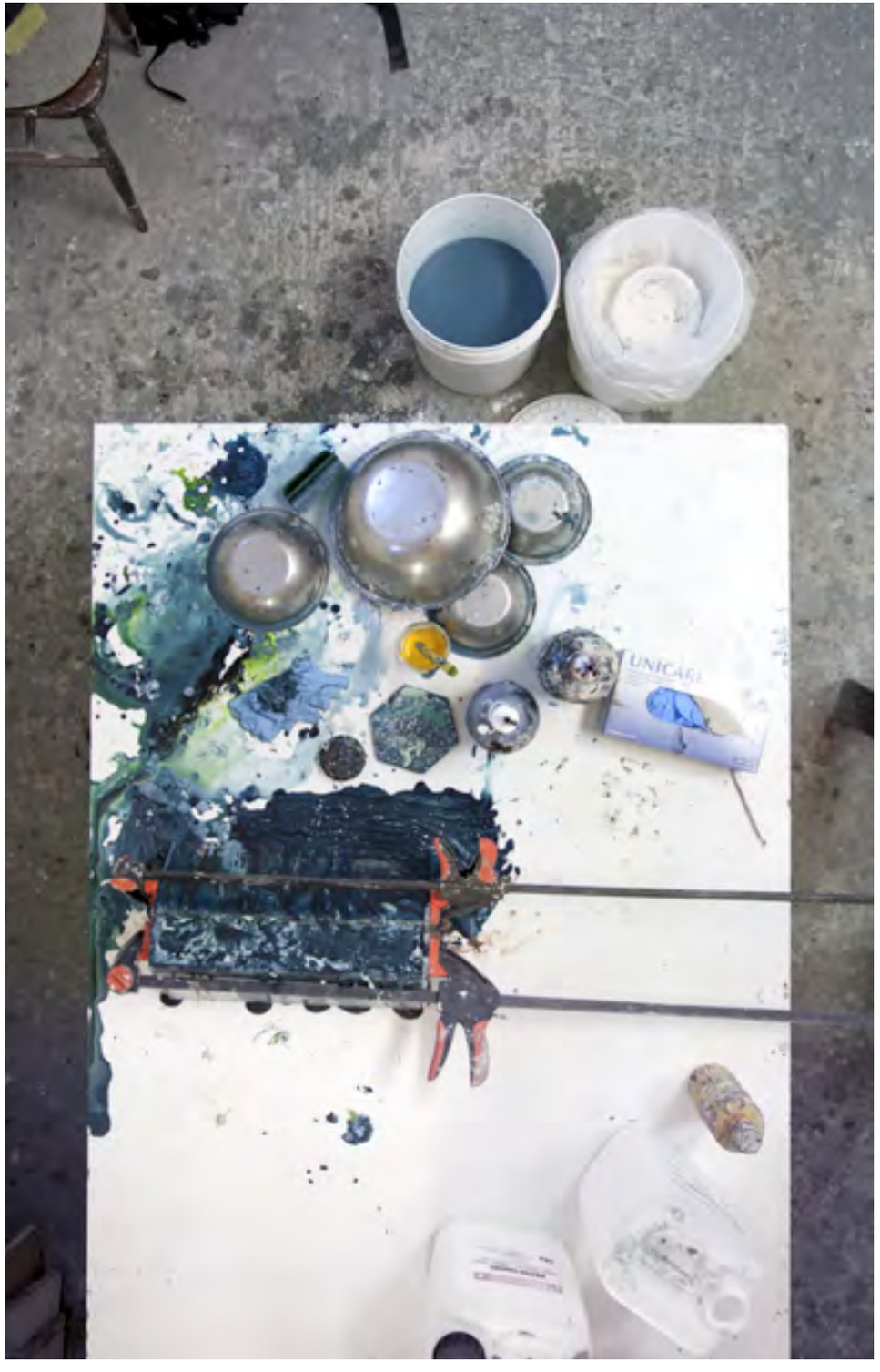
UNICARE

Vi tittar på medan hon koncentrerat häller över flytande Jesmonite i skålar som hon sedan rör ner akrylpigment i. De olika färgblandningarna hälls försiktigt ner i en gjutform, lager på lager. Det ser ut som någon sorts kaksmet och när Hilda Hellström skapar mönster med pekfingret, iförd blå engångshandskar av plast, går tankarna till tigerkaka. Inte helt fel visar det sig.

– En gång när jag skulle hålla i en workshop och berätta om hur jag arbetar funderade jag faktiskt på att göra en tigerkaka i stället, för att slippa att ta med allt material.

De före detta svarta Dr Martens-skorna är täckta av ett finprickigt färglager och arbetsjeansen är fulla av fläckar.

– Det är mestadels så här mitt liv ser ut — kladdigt, säger Hilda Hellström och sköljer ur skålarna med färgblandning.

När gjutformens ena kortsida plötsligt släpper och den ännu flytande blandningen rinner ut över arbetsbordet är Hilda Hellström den som tar det lugnast.

– Det här händer mig hela tiden, det är bara att börja om!

Det hela blir en mycket konkret illustration till vad vi talat om tidigare — vikten av att låta slumpen komma in, att lämna ifrån sig litet av kontrollen och låta felen, oregelbundenheterna och avvikelserna få ha sin plats. Citatet ovanför skrivbordet, »Var som en samuraj, fokusera på *striden*, inte på motståndaren«, får ytterligare en innebörd.

JENNY RYDERBERG

JENNY RYDERBERG

Intervju: Sara Michaëlsson & Magnus Haglund
Text: Sara Michaëlsson

– Vi har köpt ett hus i Bollebygd, säger kontrabasisten Jenny Ryderberg när vi ringer för att stämma möte.
– Ni kan komma dit om ni vill. Gå av bussen vid Bollebygds skola så hämtar jag er vid hållplatsen.

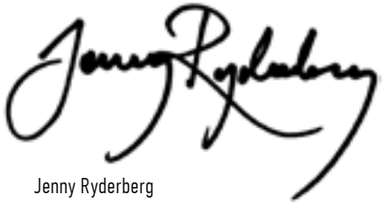

Jenny Ryderberg

DET ÄR EN strålande vacker söndag i slutet av maj och den försommarskira grönskan får hela landskapet att verka nytvättat. En slingrande grusväg letar sig fram mellan ängar och hagar, där hästar går och betar under lövträden. En brant och ännu smalare väg leder upp till ett rödmålat 1800-talstorp med stengrund och liten glasveranda. Utsikten över nejden är svindlande. Göteborg ligger bara 30 minuter bort, men nu befinner vi oss i en helt annan värld.

Framför huset, nedanför den sluttande gräsmattan med vitmålade trädgårdsmöbler, är hagen gulprickig av smörblommor. I kanten mot skogsbrynet står tallrikar och skålar och torkar på en provisorisk diskbänk — en grov bräda lagd över två bastanta björkkubbar.

– Vi har inget indraget vatten än, säger Jenny Ryderberg. Det är mycket som skall fixas, men det får ta sin tid. Jag tycker att vi har hittat ett paradis.

Vi är beredda att hålla med där vi sitter i solen och väntar på att Jenny Ryderberg skall amma klart sin sex veckor gamle son Julius. Ekologisk frukt och kravmärkt äpplesaft står uppdukat på träbordet. De medvetna valen gäller alldeles uppenbart inte bara yrkeskarriären, utan också sättet att leva sitt liv.

– Kontrabasen var mitt instrument redan tidigt, säger Jenny Ryderberg när hon kommer tillbaka. Jag var åtta år när jag började och då hade jag redan spelat en del gitarr och flöjt. Mamma är musiklärare och flöjtist och jag måste säga att jag beundrar att hon lät mig sluta med gitarren, som jag bara tyckte var tråkig, och aldrig försökte tvinga mig till någonting. Pappa lyssnade mycket på jazz och sjöng i kör, men för min del var det redan från början den klassiska musiken som grep mig på djupet. Mozart var min stora idol när jag var liten, nästan en låtsaskompis. Jag vet inte hur många gånger jag såg filmen Amadeus.

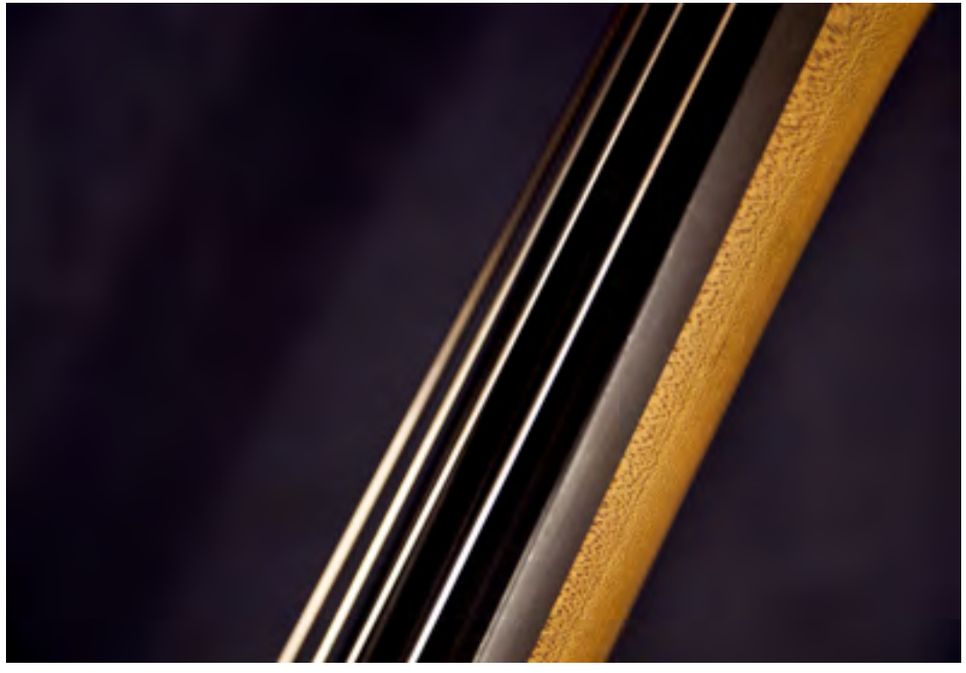

JENNY RYDERBERG

– Jag gillade kontrabasen med en gång. Ljudet, klangen – att det var ett litet hemligt instrument. Senare kom också insikten om hur man står där längst bak och har överblick, och kan styra ganska mycket utan att någon egentligen märker det. Jag gick i musikskolan i Borås och det var verkligen en jättebra skola. Man fick börja att spela i orkester direkt och kom in i en stimulerande och tät gemenskap. Orkesterlägren på somrarna var moroten som drev oss resten av året. Bara det att få bo på internat …

Att vara en del av den stora orkestergemenskapen är fortfarande det som Jenny Ryderberg sätter högst av allt.

– Jag älskar verkligen symfoniorkestern, den är det optimala instrumentet. Men jag är lika fascinerad av orkestern som psykologiskt fenomen. Här finns så mycket erfarenhet, så stor kunskap. Det är lika fantastiskt varje gång när allt fungerar. Men det är lika intressant att försöka förstå varför det ibland inte gör det. Man kommer varandra väldigt nära i en orkester, det är en sorts utvidgad familj, på gott och ont. Utan att lägga några religiösa värderingar i det är orkestern och konserthuset litet som en kyrka, ett andligt rum där man kan möta hela spektrat av känslor, tankar och intryck genom musiken. Det är en stor ynnest att få jobba där.

Jenny Ryderberg har hunnit spela med Göteborgssymfonikerna i hela tretton år, hon kom dit redan 2001, vid 22 års ålder. Hur såg vägen dit ut?

– Jag känner mig lyckligt lottad på många vis. Om man som jag på ett tidigt stadium vet vad det är man vill göra och har ett tydligt mål att sträva mot, är det många problem som försvinner. Det blir lättare att ta sig igenom svårigheter och motstånd. Efter nian flyttade jag till Falun och gick på musikgymnasiet där. Om man verkligen vill bli musiker är det en fantastisk skola.

Jag mötte engagerade och passionerade lärare som tog oss elever på stort allvar. Där lärde jag mig att öva och tränade mig på att fokusera. Det handlar båda om att kunna lära sig av sina misstag, men också om att faktiskt ta sig igenom timmarna av övning och nötning, rent fysiskt. Vi var 55 elever som gick där då, och från det att skolan öppnade klockan sex på morgonen till sena kvällen, fanns det alla möjligheter att förkovra sig och fördjupa sig. Vi hade lektioner på våra respektive huvudinstrument två gånger i veckan och mycket orkesterspel.

Redan innan Jenny Ryderberg hade gått ut gymnasiet började hon att ta lektioner för Håkan Ehrén, kontrabasist i Stockholmsfilharmonin och lärare på musikhögskolan.

– Ja, en dag sa min lärare Lars Ekström »Nu kan jag inte lära dig mer, så jag ringer till Håkan!« Håkan Ehrén är en fullkomlig naturkraft och musiker ut i fingerspetsarna. Han gav mig ett ideal – så här vill jag låta, så här bra vill jag också bli. Av honom lärde jag mig att också det som inte alltid märks är viktigt. En sorts livshållning kan man säga. Solorepertoaren för kontrabas är ju inte så stor jämfört med andra instrument. Med Håkan Ehrén spelade jag mycket orkesterutdrag, det är fortfarande något jag gillar. När jag sedan kom till Berlin sa min professor där, apropå avsaknaden av betydande kontrabaskonserter, »Det finns ju nio konserter av Beethoven«.

Efter Falun följde Ackis, musikhögskolan i Stockholm, där Jenny Ryderberg fortsatte som elev till Håkan Ehrén. Efter två år inträffade något som ställde det mesta på sin spets.

– Ja, då blev det verkligen kris. Jag var tvungen att göra uppehåll när min stråktumme började att krångla och till slut gick det inte att spela längre. Jag visste först inte vad jag skulle göra. Lösningen visade sig vara att byta grepp. Det finns två skolar

STEN A OLSSONS KULTURSTIPENDIUM 2014

JENNY RYDERBERG

Mina händer måste kunna uttrycka mina intentioner och känslor, de behöver vara (som hantverkarens) välslipade verktyg. Som förmedlare vilka förhoppningsvis inte märks så att min musikaliska röst når publiken obehindrad.

Jenny Ryderberg

inom kontrabasspelet — den franska och den tyska. Jag hade spelat med fransk fattning, vilket är det vanliga även här i Sverige. Den tyska fattningen, som ligger närmare den ursprungliga gambafattningen, visade sig vara lösningen på mina problem. Man håller stråken på ett litet annorlunda vis och belastningen blir mindre. Jag fick lära om allt från grunden helt enkelt. Jag fortsatte mina studier i Berlin, på Hochschule der Künste som den hette då, för att tillägna mig den tyska skolan på djupet. Den legendariske venetianske kontrabasvirtuosen Domenico Dragonetti (1763–1846), som är »vår« Paganini, spelade faktiskt med tysk fattning.

Anknytningen till Tyskland har stärkts ytterligare sedan dess. När Jenny Ryderberg 2011 skaffade en fin gammal kontrabas som var i behov av renovering, frågade hon runt efter någon som var specialiserad på just kontrabasar. I München fanns en familjefirma där tredje generationen kontrabasbyggare nu tagit vid. Så träffade hon sin man Alexander, numera pappa till Julius.

– Vi är en riktig kontrabasfamilj. Vi delar umgänge och intressen, men har olika yrken. Nu när jag är mammaledig och litet avskuren från allt får jag ändå nyheter och skvaller från kontrabasvärlden via Alex.

Jenny Ryderbergs engagemang i och för Göteborgs Symfoniker sträcker sig betydligt längre än till det egna instrumentet och

själva musikskapandet. Under ett par år var hon också fackordförande i orkestern.

– Det är ett bra sätt att lära känna folk som man annars inte skulle ha mött. Det kan gå ganska hett till ibland, folk är passionerade och bryr sig verkligen. Det är klart att det fackliga arbetet inom en orkester är ganska annorlunda jämfört med att vara fackordförande på Volvo till exempel! Vår högsta prioritet som musiker är alltid orkestern. Vi är många som känner ett ansvar inför framtiden, som vet att man måste vårda orkestern på samma vis som ett fint gammalt instrument. Det finns inga oviktiga konserter.

Utöver den ordinarie konsertverksamheten har Jenny Ryderberg även spelat mycket kammarmusik med orkesterkollegor som exempelvis violinisten Per Enoksson. Den mer samtida repertoaren har hon utövat med Gageego, ensemblen för nutida musik.

– Det är en verklig utmaning, som en idrottsprestation på elitnivå. Jag tror aldrig jag har övat så mycket som inför en konsert med ett stycke av Harrison Birtwistle, det var en träning i koncentration, ett tänjande av gränserna till det yttersta. Det är fantastiskt när man gör något sådant tillsammans, man svetsas samman och har väldigt roligt. Samtidigt finns nog mitt hjärta ännu mer i musik från förra sekelskiftet. Men ingenting är statiskt, jag ser fram emot att bli äldre och upptäcka mer. Musik betyder olika saker

under olika skeden i livet. För mig var det Mozart som liten, som sagt, sedan Mahler i tonåren och nu behövs det kanske inte så breda penseldrag längre. När man får förmånen att spela under en dirigent som Herbert Blomstedt till exempel, kan man plötsligt få helt nya ingångar i världar som tidigare verkade stängda. Han är så bra på det, att hitta värden, att öppna musiken.

– Som musiker lyssnar man oftast med mycket självkritiska öron och hör misstag som de flesta aldrig lägger märke till. Så kommer det konserter när man kan släppa allt det där, när dirigenten får allt att fungera och man kan slappna av och njuta, lita på att magin skall verka. Med vår nye chefdirigent Kent Nagano känner jag mig väldigt trygg. Han är ett superproffs, extremt noggrann i sitt detaljarbete, men samtidigt så vetgirig och öppen. Jag tror att Symfonikerna måste fortsätta att vända sig utåt för att nå en bredare publik än de traditionella konserthusbesökarna. Det är viktigt, både för orkestern och för staden.

MAX MITLE

MAX MITLE

Intervju: Sara Michaëlsson & Magnus Haglund
Text: Sara Michaëlsson

– Ofta kommer de riktigt bra lösningarna när man håller på med någonting helt annat. Eller sitter på spårvagnen till exempel, säger Max Mitle.

Som belysningsmästare och ljussättare på Göteborgs stadsteater är han en av dem som i hög grad bidrar till att forma scenrummet och vår varseblivning, men vars arbete sällan omnämns i recensioner eller förhandstexter. Hur mycket ljuset och ljussättningen styr vår uppfattning och förståelse av det som utspelas på en scen hör till det som ofta glöms bort. Vi träffar Max Mitle på hans arbetsplats, Göteborgs stadsteater, knappt två veckor före premiären av Lars Noréns »Natten är dagens mor«, där han står för ljuset.

Max Mitle

JUST DEN HÄR DAGEN är vikt för fotografering och vi sitter med under andra akten medan teaterns fotograf, Ola Kjelbye, fotograferar scener och tar porträttbilder av skådespelarna under pågående repetitionsarbete. Max Mitle finns ute i salongen för att kontrollera ljussättningen och finslipar detaljer.

Det är fascinerande att betrakta det som sker på scenen med speciellt fokus på ljusets funktion och betydelse. Max Mitle arbetar med små men effektiva medel — i samklang med föreställningens känsla och tilltal. Ljuset förtydligar, understryker, skapar puls och rytm, får oss att se imaginära rum. Plötsligt framträder detaljer som man annars inte hade uppmärksammat på ett medvetet plan. Ljusreflexerna i saxofonens blanka mässingskropp, bakljuset som skapar skuggor och siluetter bakom de halvt genomsiktliga glasväggarna, ögat som styrs mot vitrinskåpets alla glas och gömda flaskor. Det blir en sorts andning och rytmisering med ljusets hjälp.

Hur går man tillväga för att hitta rätt uttryck?

– Alla är olika, säger Max Mitle. En del är väldigt tekniskt orienterade och utgår från det. Andra jobbar mer vetenskapligt med ljus och komplementfärger som utgångspunkt. Själv börjar jag alltid med att läsa manus, sätter mig in i sammanhanget och går mer på känsla. Jag är ute efter att skapa en bild, inte bara bli tekniker. Jag brukar säga att jag målar med ljus. Det varierar förstås från föreställning till föreställning. Ibland är det mer dialog och diskussion med regissören, ibland med scenografen. Det handlar om att hitta in i uttrycket och när det är som bäst gifter sig ljus, ljud och produktion till en optimal helhet. Man måste utgå från vad det är som är viktigt, vad det är som skall förmedlas till publiken. Och komma ihåg att det skall gå fram och fungera vid ett enda tillfälle. Publiken ser föreställningen *en* gång och vi måste kunna kommunicera allting i just det unika ögonblicket.

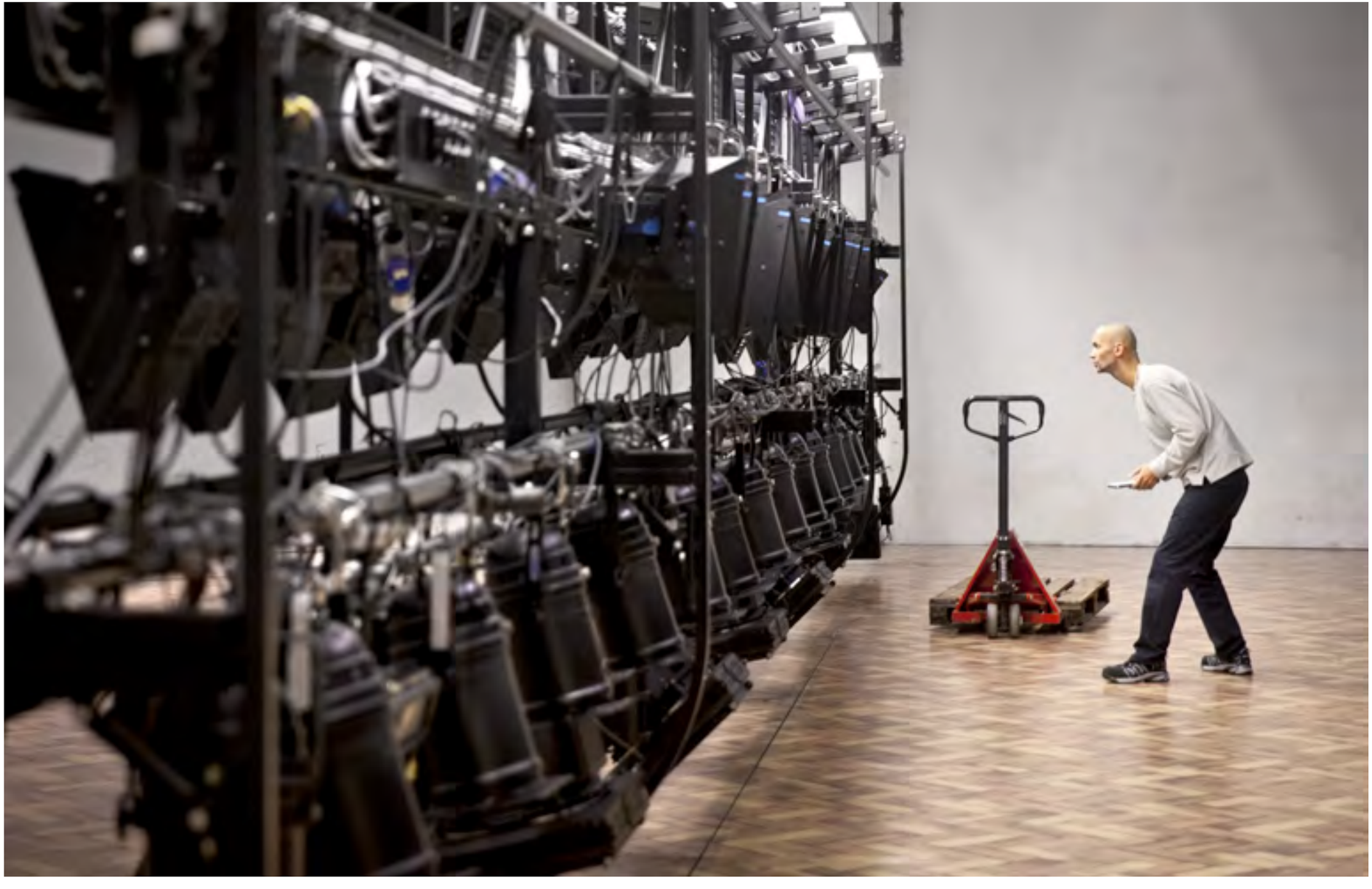

STEN A OLSSONS KULTURSTIPENDIUM 2014

MAX MITLE

Det är många faktorer som skall samverka och många delar som skall balanseras mot varandra i en produktion. Hur går du tillväga för att förklara din vision?

– Det är både det roliga och det jobbiga, säger Max Mitle. Att vi är så många som är inblandade och samarbetar i en uppsättning. Oftast är det bara positivt och en kreativ utmaning, men det händer förstås att det uppstår slitningar och då måste man gå balansgång och tänka psykologiskt. Rent generellt är det lättare för mig att förklara hur jag tänker för någon som är bildmänniska. Ljus är ju både ogripbart och flyktigt. Ibland har jag använt bilder från helt andra sammanhang för att förklara vilken effekt det är jag vill uppnå. Seriestrippar, gamla Marvelmagasin, västernfilmer från 40-talet – allt möjligt. Det är ofta ljusets rörelse och förflyttning som jag vill åskådliggöra och då kan en tecknad serie komma närmare.

Datoranimationer är inte heller något som Max Mitle vanligtvis använder sig av i förberedelsearbetet.

– Vi har privilegiet att ha scentid nog för att kunna pröva oss fram, att testa vad som fungerar och inte. Det är svårare att utvecklas om det inte finns tid att misslyckas. I USA till exempel är villkoren helt andra; där förväntas du ha en färdig, fast lösning redan från start. Då blir naturligtvis utrymmet för utveckling och experimenterande mycket mer begränsat, man går på säkra kort och standardlösningar i stället. Det jag uppskattar allra mest är just möjligheterna att komma med egna förslag, klura ut och uppfinna, hitta det där lilla extra som gör att uttrycket förhöjs och lyfter ytterligare en nivå. Att bara tända och släcka teaterns lampor hade inte varit särskilt kul.

Sedan mitten av 1990-talet finns det utbildningar i ljussättning och ljusdesign på högskolenivå, bland annat vid Stockholms

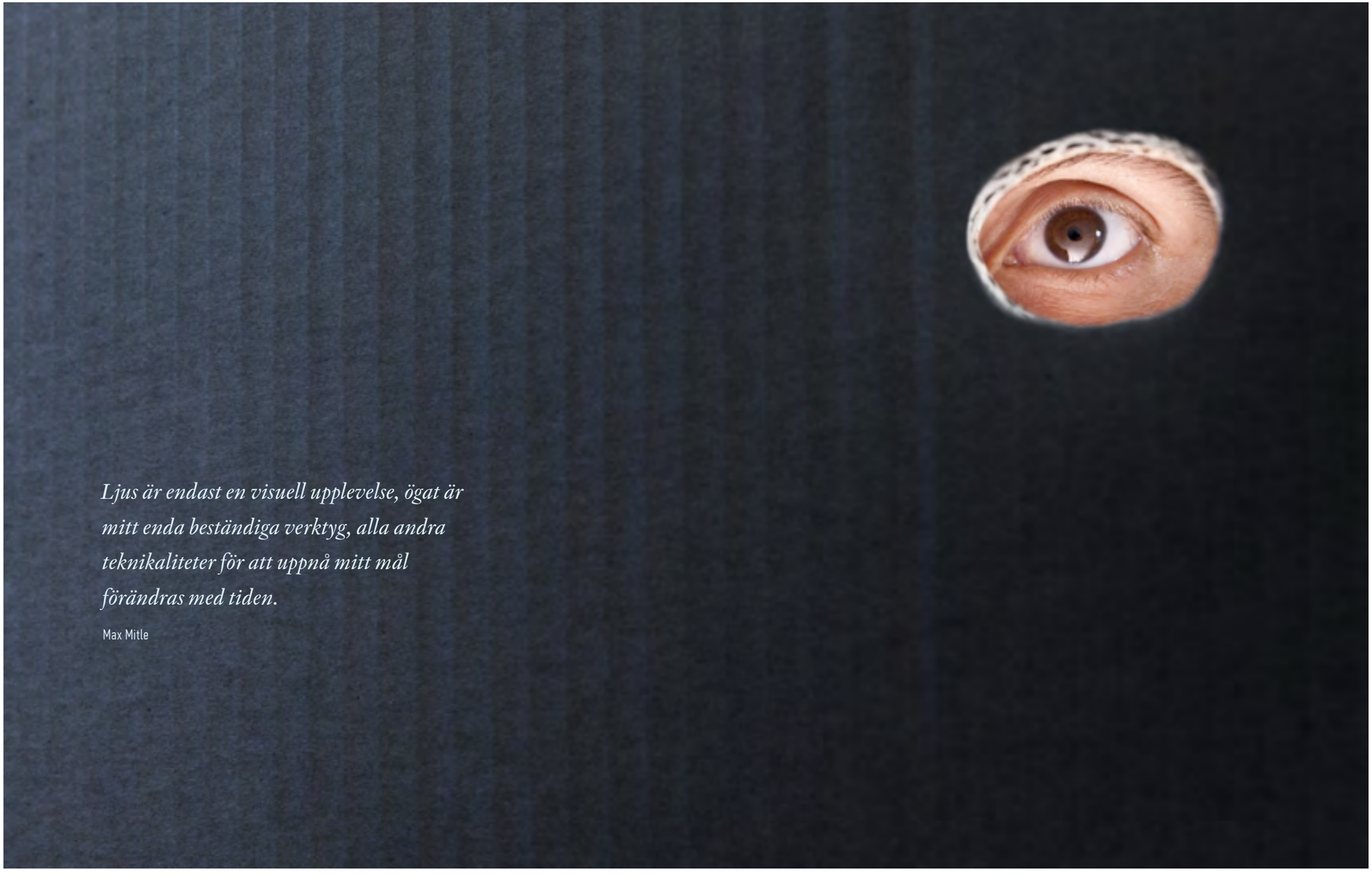

Ljus är endast en visuell upplevelse, ögat är mitt enda beständiga verktyg, alla andra teknikaliteter för att uppnå mitt mål förändras med tiden.

Max Mitle

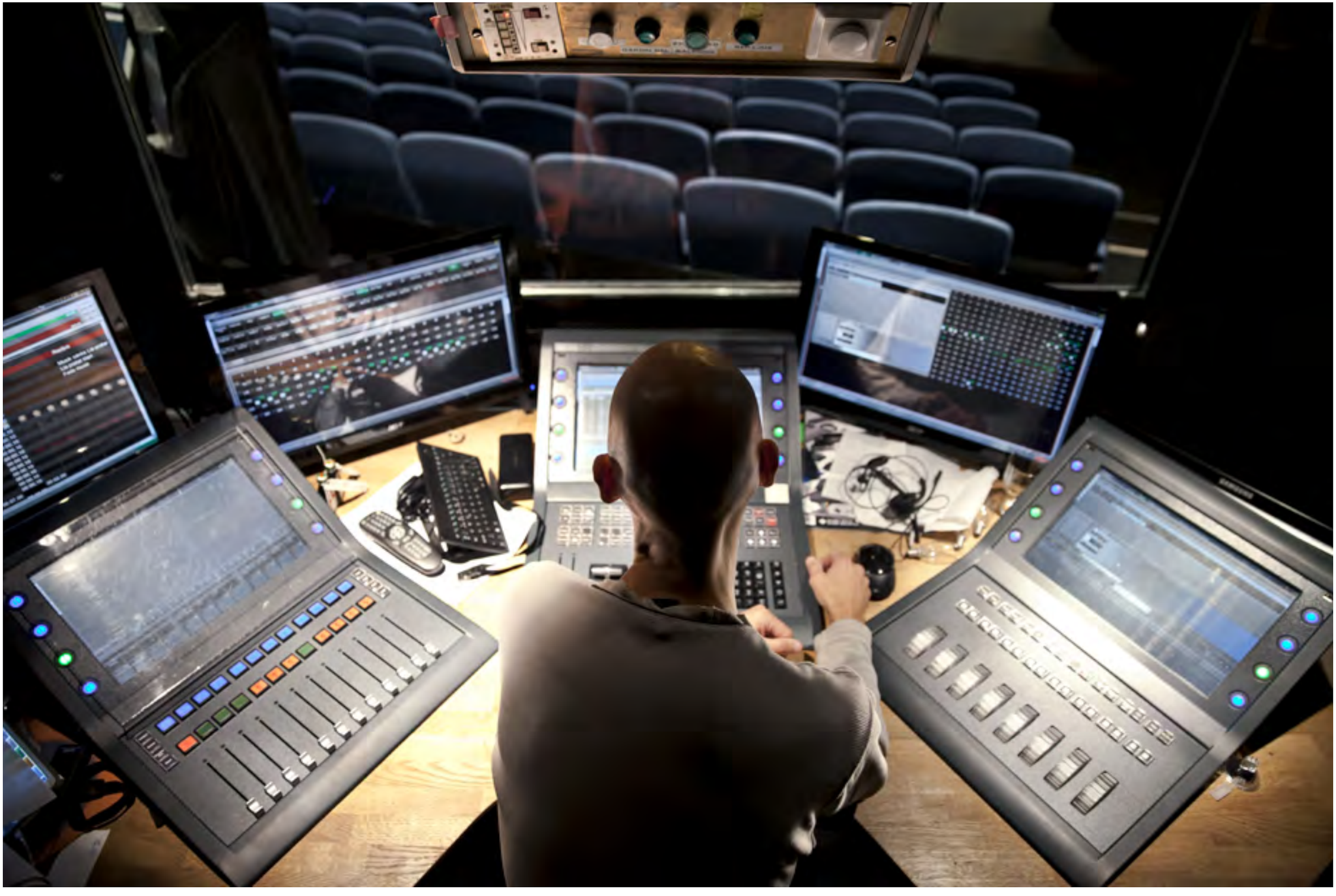

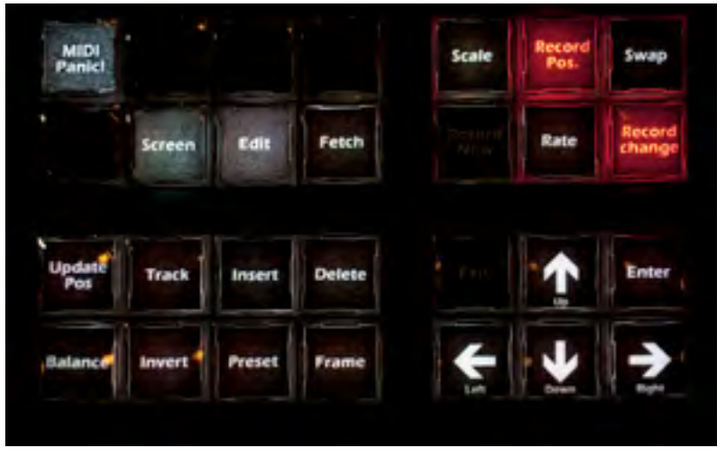

Dramatiska Högskola. Ljusdesign har successivt fått en mer framskjuten position och ses numera som en självständig konstform. Terminologin för att beskriva arbetet har också förskjutits från det mer renodlat tekniska ljussättare till det bredare ljusdesigner, framförallt i sammanhang utanför teaterscenerna. För att arbeta som ljusdesigner krävs förstås en kombination av konstnärlighet, kreativitet och tekniskt kunnande, en förmåga att analysera, tolka och skapa förutsättningar för en helhetsgestaltning. Ljussättaren förser publiken med visuella ledtrådar, kan påverka känslomässigt genom att skapa en viss atmosfär. Till skillnad från förändringar i scenografi, kostym eller smink kan detta ske simultant och i ögonblicket, utan att påverka skådespelarnas agerande på scenen.

När man hör Max Mitle berätta om hur han arbetar förstår man vilken tillgång hans mångsidighet och lyhördhet är, hur förmågan att kommunicera, visualisera och förmedla är helt avgörande för de innovativa lösningar han har presenterat och skapat som ljussättare och belysningsmästare.

Det är tydligt hur givande och stimulerande Max Mitle tycker att det är att arbeta tillsammans med andra mot ett gemensamt mål, få vara en oersättlig del i ett större maskineri. Det är litet som att höra en hängiven musiker i en symfoniorkester berätta om den fantastiska känslan när helheten blir så mycket större än de enskilda delarna.

Hur började det för din del?, undrar vi.

– Jag är mer eller mindre född in i teatervärlden, säger Max Mitle. Min pappa jobbar också som ljussättare och min mamma var under min uppväxt kostymör på Dramaten, i Stockholm. För mig var teatern en naturlig hemvist, och en mycket trevlig sådan, full av vänliga, nyfikna vuxna som intresserade sig för att prata med en, både som litet barn och som tonåring. Jag började att hänga

med min pappa i 10–11-årsåldern och har lärt mig det mesta den konkret handfasta vägen. När jag var 16 år lämnade jag Stockholm för att flytta till Halmstad, där ett av landets få teatergymnasier då fanns. Sedan har jag blivit kvar på västkusten. Jag jobbade ett tag som skådespelare men jag kände mig aldrig riktigt bekväm med det och när jag som 19-åring, 1995, blev erbjuden mitt första jobb som ljussättare tog jag chansen, vilket jag aldrig har ångrat. Jag gör även en del jobb utanför teatervärlden vilket också är kul. Det kan vara allt från ljusdesign för Tillskärarakademins visningar till ljussättning vid doktorspromoveringar.

En uppsättning där ljusarbetet faktiskt uppmärksammades och lyftes fram var *Storstadsljus*, som hade premiär på Göteborgs stadsteater i mars 2008. Pjäsen, som är skriven av New Yorkförfattaren Howard Korder, utspelas under ett dygn då vi får följa de två varuhusexpediterna Rose och Lilian. Den svenska uppsättningen på Stadsteatern regisserades av Stefan Metz och hade nyskriven musik av Anna Ternheim. Föreställningen hyllades unisont för sin lekfulla och innovativa scenografi och ljussättning. Pjäsens scenograf och kostymskapare, Alex Tarragüel Rubio, hör till dem som Max Mitle har samarbetat med vid ett flertal tillfällen och känner stor samhörighet med.

– Det var ett väldigt roligt arbete där vi verkligen kunde utnyttja scenrummets och ljussättningens förvandlingsmöjligheter på ett fantasieggande vis, säger Max Mitle. Men det är samtidigt en avvägningsfråga. Tar ljuseffekter och scenografiska finesser över helt blir det också fel. Konstfullt, genomarbetat och effektivt – javisst, men inte bara som uppvisning eller stilprov. Publiken skall inte gå från teatern med känslan av att ha sett en häftig ljusshow, men inte ha en aning om vad pjäsen egentligen handlade om. Men det är klart att det är både stimulerande och utvecklande när man får möjlighet och tillfälle att jobba tätt tillsammans och hitta gemensamma lösningar, så som jag har gjort med Alex Tarragüel Rubio. Sedan skulle det vara roligt att någon gång i framtiden få pröva att själv skapa både scenografi och ljus.

Just att bygga och konstruera visar sig vara ett av Max Mitles favoritområden, vid sidan av arbetet som ljussättare och belysningsmästare.

– Vi bor i ett gammalt hus i Ljungskile som jag faktiskt har byggt om praktiskt taget från grunden, säger Max Mitle. Så här i efterhand hade det nog varit enklare att riva och bygga nytt från början, för det tillkommer hela tiden nya renoveringsbehov. Jag har ingen snickarutbildning på något vis, men jag har lärt

mig allteftersom, det är inte så svårt om man är motiverad och tycker att det är roligt.

– Att få skapa någonting mer permanent och beständigt behövs som motvikt till ljusarbetet. Ljuset finns där i stunden och är sedan försvunnet. Byggprojekten och läsandet är mina viktigaste komplement. Jag läser väldigt mycket – det är ett bra sätt att ta tillvara de två timmar av tågpendling det blir fram och tillbaka mellan Göteborg och Ljungskile. Då försvinner jag helt in i min läsupplevelse och det har hänt att jag plötsligt upptäckt hur den som sitter bredvid tittar undrande och oroligt när jag gripits så starkt av det jag har läst att jag fått tårar i ögonen eller skrattat högt.

Syftet med Stenas kulturstipendier är som bekant att ge stipendiaterna en möjlighet att ta ytterligare steg, att främja det som kan leda till fördjupning, utvidgning och utveckling inom respektive område. Vad ligger dig närmast om hjärtat?

– Det gör det till exempel möjligt att äntligen få resa iväg på mässor och konferenser för ljusdesignbranchen, säger Max Mitle. Att få chansen att utbyta erfarenheter och arbeta tillsammans med andra inom samma skrå och förhoppningsvis komma tillbaka med massor av nya insikter, kunskaper och idéer som kan höja ljusarbetet ytterligare en nivå. Det är i de konkreta mötena med andra människor och i det gemensamma, praktiska arbetet som man lär sig allra mest.

PHILIP JALMELID

PHILIP JALMELID

Intervju: Sara Michaëlsson & Magnus Haglund
Text: Sara Michaëlsson

Tenoren Philip Jalmelid har berört och imponerat i sina rolltolkningar i musikaler som Chess, Miss Saigon, Les Misérables och West Side Story. Sången och musiken har funnits med honom sedan barnsben, men musikalartisten Philip Jalmelids yrkesbana började i en helt annan ände — som reservdelsman på en bilfirma.

Philip Jalmelid

VI TRÄFFAR HONOM i Stockholm i en lucka mellan konsertuppdrag och repetitioner. Temperaturen har passerat 30-graderssträcket och hettan dallrar i luften när vi går av tunnelbanan i Hässelby Strand och letar oss vidare till Philip Jalmelids hemadress.

– Det är inte ofta jag är hemma numera, säger Philip Jalmelid när han öppnar dörren och ber oss att stiga in.

Han har nyss kommit tillbaka efter konsertframträdanden i Dalhalla och skall, efter en veckas välbehövlig semester på hemön Gotland, tillbaka till Malmö och repetititionerna av musikalen *Doktor Zjivago* där han gör en av huvudrollerna. Vi slår oss ner med kaffe och kallt vatten ute på balkongen och ber honom att berätta litet mer om sig själv och sin bakgrund.

– Jag är född i Ekeby utanför Visby 1982. Vi flyttade in till stan när jag var sex år och där bodde jag sedan kvar tills jag var 21. Musiken och musikalintresset kommer nog från mammas sida. Hon hade en fantastisk sopran och sjöng i kör under hela min uppväxt. Jag vet att jag redan i fyra-femårsåldern sjöng tillsammans med hennes tjejkör hemma i vardagsrummet och har fått berättat att jag tog ut komplicerade stämmor helt på egen hand. Jag har alltid känt att jag har en stark musikalitet, men det var inte självklart från början att gå den här vägen. Jag var väldigt blyg i tio-elvaårsåldern och då vill man helst av allt passa in bland kompisarna och inte sticka ut. Jantelagen är rätt stark på Gotland.

Men musikintresset ledde ändå till att Philip Jalmelid sökte till musikprogrammet på gymnasiet i Klintehamn. Där hamnade han i en klass där större delen av klasskamraterna var hårdrockare och trivdes inte särskilt bra. Det fanns ett annat gymnasium inne i Visby som också hade musikklasser, men för att få börja där skulle han vara tvungen att gå om ettan och det hade den skoltrötte Philip Jalmelid ingen lust med. I stället

blev det en helomvändning och tre år på fordonsprogrammet. I två år, direkt efter gymnasiet, jobbade Philip Jalmelid på en bilfirma och sålde reservdelar. Samtidigt fortsatte han att sjunga och spela gitarr — fast bara för kompisar och på fester.

– Numera spelar jag nästan aldrig gitarr längre, säger Philip Jalmelid. Bara när jag tar ut egna låtar och jag har aldrig tid att lära mig någon ny repertoar, så mina vänner brukar klaga på att det alltid är samma gamla låtar.

Men vad var det som gjorde att Philip Jalmelid lämnade reservdelarna och tog steget in i musikvärlden?

– Mamma hörde mig sjunga Anthem i duschen! »Skall du inte vara med i Tiljans Talanger?«, sa hon.

»Bara om du anmäler mig«, blev Philip Jalmelids svar och sedan funderade han inte så mycket mer på det. Men han blev anmäld och vann, 2003, hela tävlingen med sin version av Tommy Körbergs paradnummer från musikalen *Chess*. Det blev vändpunkten som fick Philip Jalmelid att inse att han nog borde släppa fram den talang och musikalitet han hade begåvats med och satsa på att förvalta och utveckla den. En deltidskurs på Folkuniversitetet i Stockholm stärkte hans känsla av att ha hamnat på rätt väg. Hans lärare, countrysångerskan Monica Silfverstrand, uppmuntrade och uppmanade honom att söka till Kulturamas musikalutbildning.

– Där gick jag i två år och mot slutet var det en del som undrade om jag inte skulle söka mig vidare till en operautbildning i stället, men jag kände att musikalgenren med sin blandning av stilar och uttryck lockade mig mycket mer. Jag tycker verkligen att musikalen som uttrycksform bär på en potential till det mesta. Som musikalartist är du både skådespelare och sångare. Det är ofta en sorts realistisk teater där känslan förhöjs och förstärks

PHILIP JALMELID

via musiken, sången och dansen. Jag älskar mitt jobb och möjligheten att kunna beröra och nå fram till människor via musik och skådespeleri. Musikalvärldens brokighet tilltalar mig också. Man måste hela tiden förkovra sig och lära sig nytt. Att det finns utrymme för förändring och utveckling är viktigt, jag är rastlös och nyfiken till min natur och vill hela tiden vidare.

Direkt efter Kulturama följde tre år på musikallinjen vid HSM, Högskolan för scen och musik i Göteborg, där Philip Jalmelid gick ut 2009. Sedan tog sångkarriären snabbt fart.

– Det är helt fantastiskt för mig att plötsligt få jobba med dem som varit mina stora idoler och förebilder, säger Philip Jalmelid. Mina kollegor och arbetskamrater är också mina bästa mentorer och lärare. Jag har varit omgiven av så många bra människor. Att till exempel jobba med Dan Ekborg eller Maria Lundqvist är en sällsynt bra skola. Det kan låta brutalt och på gränsen till cyniskt när Maria Lundqvist säger »Var inte rädd Philip, det är ingen som betalar dig för det«. Men det är precis så det är. Du måste hela tiden kunna leverera och är aldrig bättre än din senaste roll. Dan Ekborg och jag umgås och träffas en hel del och utbyter erfarenheter. Han ger mig teaterråd och jag bidrar med tips om sången.

Philip Jalmelid ser en förändring och utveckling där musikalgenren är på väg bort från »fulkulturstämpeln« och där fler och fler etablerade skådespelare väljer att göra musikalroller. Men vad är det som krävs för att vara en bra musikalsångare?

– Att ha kontroll över sin röst förstås och att behärska så många känslolägen som möjligt, säger Philip Jalmelid. Ju fler uttryck, desto bättre. Dynamik och intonering, men framförallt att kunna lyssna. Jag hör själv om det inte riktigt stämmer, jag kan känna rent fysiskt när det är rätt eller fel. Alla har väl sina förebilder och ideal, men nu tycker jag att jag har hittat *min* röst. En av mina

Efter en besvärande flygtur med torr luft,
en förkylning eller bara allmän trötthet
så är det nästan katastrof om jag
glömmer den här hemma.

Philip Jalmelid

favoritsångare är den australiensiske musikalartisten Anthony Warlow, han har varit en stor influens. Det är väl också så att man dras till dem som har ungefär samma röstmaterial som man själv.

Vi ber Philip Jalmelid att berätta litet mer om sitt senaste uppdrag, rollen som Pasja i musikalen *Doktor Zjivago*. Premiären går av stapeln i Malmö i augusti och rollen som Lara spelas av melodifestivalvinnaren Sanna Nielsen.

– Äntligen får jag vara »the bad guy«!, säger Philip Jalmelid. Det skall bli väldigt roligt. Hittills har jag mest fått spela hjälteroller så det känns som en stimulerande utmaning. Jag letar alltid efter det som är spelbart och vill visa publiken en människa, inte en endimensionell pappfigur. Annars blir det bara fånigt och platt och den där trovärdigheten som gör att publiken kan gå med på illusionen och leva sig in i det som berättas uppstår aldrig. Musikalversionen av *Doktor Zjivago* följer filmens handling i rätt hög grad, men musiken är nyskriven. Kanske kommer ändå det berömda temat i Laras sång att finnas med som en blinkning, det har talats om den skall spelas på radio i en scen. Vi får se — vi är ju mitt inne i repetitionsarbetet än så länge.

En litet speciell detalj är att mansrollerna har omvända röstlägen mot hur det brukar vara. Enligt konventionen är »skurken« oftast baryton och hjälten tenor. Men här är det faktiskt tvärtom. Doktor Zjivago är en barytonstämma och Pasja tenor.

Hur är Pasja fångad rent musikaliskt?

– Väldigt »rysk« — eller snarare det vi föreställer oss är typiskt ryskt, säger Philip Jalmelid. Musiken är överlag ganska storslagen och pampig, litet åt Les Misérables-hållet. Här finns både ryska polkor och smäktande powerballader.

Hur ser förberedelsearbetet ut?

– *Doktor Zjivago* utspelar sig som bekant under första världskriget, ryska revolutionen och ryska inbördeskriget. Det är både en historielektion — där vi nu har facit — och en komplicerad och olycklig kärlekshistoria. Jag börjar alltid med att läsa manus om och om igen, så att jag har en textförståelse av verket som stämmer överens med regissörens intentioner. Sedan försöker jag att hitta nyckeln till att förstå varför, drivkrafterna bakom karaktären. Varför han, i det här fallet, är så arg. Jag måste förstå karaktären för att kunna porträttera honom på ett trovärdigt sätt. Hitta komplexiteten, mänskligheten och motsägelsefullheten. När jag vet vad det är jag vill berätta gäller det att hitta rätt sätt att spela fram det så att publiken förstår. Sedan är det hela den tekniska, musikaliska delen, alla sångerna, vad musiken skall visa och förmedla. Jag sätter mig naturligtvis in i de historiska eller sociala sammanhangen kring verket, men samtidigt vill jag inte låsa mig för mycket i förväg. Det är viktigt att behålla sin öppenhet inför materialet, att kunna ta in nya intryck och synpunkter under arbetets gång. Att våga göra misstag — det är faktiskt bara så man blir riktigt bra.

Vad väntar härnäst? Vilka områden och drömprojekt står högst på önskelistan?

– Jag har länge velat göra en skiva, kanske med eget material, säger Philip Jalmelid. Jag vill inte fastna i musikalfacket och vill gärna vidga både mina egna vyer och min repertoar. Skivbranschen är ju i det närmaste dödförklarad men jag har litet olika idéer, bland annat om att göra en konsertskiva med livematerial. Det är ibland svårt att få till samma nerv och närvaro i en studio tycker jag. Och sedan skulle jag vilja åka iväg till bland annat New York och London för att se föreställningar och konserter och kanske ta lektioner. Det är klart att ett stipendium som syftar till utveckling har en enorm betydelse i det här läget. Plötsligt finns en reell möjlighet att pröva sina idéer i praktiken och göra allvar av sina drömmar!

CAROLINA LAUDON

CAROLINA LAUDON

Intervju: Sara Michaëlsson & Magnus Haglund
Text: Sara Michaëlsson

»Du måste kunna hela processen, annars kan du inte bli självständig.« Typsnittsdesignern Carolina Laudon arbetar inom ett på många vis litet och exklusivt område, men drivs av en vetgirighet som gör att hon hela tiden utvidgar sitt kunnande och sitt revir. Vid sidan av typsnitten ägnar hon sig bland annat åt grafisk design, formgivning, undervisning och skrivande. Vi träffar henne hemma vid köksbordet i Änggården, Carolina Laudons favoritarbetsplats med utsikt över trädgården.

Carolina Laudon

TYPOGRAFI OCH TYPSNITT uppfattas nog ofta som en ytterst smal och specialiserad disciplin. Samtidigt är det något vi alla berörs och påverkas av dagligen, vare sig vi vill det eller inte. Vi möter texter och bokstäver på reklamskyltar, förpackningar, etiketter och vägmärken, i filmer, böcker, tidningar och mobiler utan att kanske reflektera så mycket över varför bokstäverna och siffrorna ser ut som de gör och vad avsändaren vill förmedla genom själva designen.

Carolina Laudon hör till dem som bidragit till att formge vår omgivning och vardag, inte minst genom stora uppdrag med egna typsnitt för bland andra Dagens Nyheter, Systembolaget och försäkringsbolaget If. För att inte tala om alla frukostätare och mjölkdrickare som i slutet av 1990-talet kunde glädja sig åt typsnittet *Findus*, när Sven Nordqvists barnbokskatt under en period prydde Arlas mjölkförpackningar.

Vi ber Carolina Laudon att berätta mer om hur det kommer sig att hon hamnade i detta mansdominerade och exklusiva skrå.

– Min mor jobbade också inom ett mansdominerat yrke, säger Carolina Laudon. Hon är specialist på programmering och arbetade med datorer på IBM redan i slutet av 1960-talet. Jag trodde länge att alla mammor var bra på datorer och reste mycket i jobbet! Jag minns fortfarande de orangefärgade heltäckningsmattorna på IBM och att ingenting fick vara kvar på skrivbordet vid arbetsdagens slut, allt skulle vara undanplockat. Så fungerar jag nog själv också. Jag måste ha ordning och reda och systematik för att inte drunkna i alla idéer och uppslag jag får.

Under Carolina Laudons uppväxt följde familjen ofta med när mamman blev stationerad utomlands. I flera år bodde familjen i USA, utanför New York, och Carolina Laudon gick i amerikansk high school i mitten av 1980-talet.

MADE IN ENGLAND
6A
2
HB

– När vi kom tillbaka till Sverige pratade jag länge engelska hemma, säger Carolina Laudon. Jag drömmer fortfarande ofta på engelska. Jag, som är besatt av bokstäver, ord och text, hade svårt att sitta still som liten och lärde mig att läsa ganska sent. Genom flytten till USA och de bra skolor jag gick i slapp jag undan en del av den svenska konformiteten och fick vara ifred och ägna mig åt sådant som intresserade mig.

– Jag ville egentligen bli matematiker eller arkitekt när jag var liten och älskade att rita. Blyertspennan var min bästa vän. För mig har tankens processer och handens arbete alltid varit oupplösligt förenade. På high school var favoritämnena »Architectural Drawing« och »Fine Drawing«. Jag brukade sätta mig vid bordet bredvid vår lärare och inte lämna min plats ens när det var rast. Jag avskydde raster och satt hellre kvar och tecknade. Jag var väldigt blyg och ville inte alls vara social och umgås med de andra. Jag minns att vår lärare alltid hade sin kaffekopp och en vas med blommor framför sig på bordet.

– Mitt intresse för konstruktion och byggande var egentligen begränsat till papperet. Bokstavstecknande och konstruktionsritningar har ganska mycket gemensamt, det handlar i bägge fallen om element som fogas samman till en bärande helhet. Jag måste alltid förstå hur saker och ting hänger ihop. Vrida och vända, kränga in och ut, titta på baksidan eller i botten. Min första fråga – i alla sammanhang – är alltid »Varför?« och »Kan det inte lika gärna vara precis tvärtom?«. Det kan ibland bli litet påfrestande för min omgivning. Om min man till exempel säger »Jag tänkte att vi skulle ha kyckling till middag«, får jag genast impulsen att svara »Eller varför inte fisk?«.

I köket, ovanför spisen, sitter en svart griffeltavla med hela veckans matsedel i prydlig skrivstil. Kanske behövs den som påminnelse, för Carolina Laudon berättar om hur det händer att hon sitter i köket och tecknar, ofta tillsammans med barnen, och plötsligt upptäcker att det hunnit bli sen kväll.

Passion för ämnet, en outsläcklig kunskapstörst och en encyklopedisk vetgirighet har varit Carolina Laudons drivkrafter genom alla de skolor och utbildningar hon har lagt bakom sig. Efter gymnasiet följde ett år på konstskolan Basis i Stockholm, därefter två år på Gerlesborgsskolan, följt av fem år på linjen för grafisk design vid HDK, Högskolan för design och konsthantverk i Göteborg. Men hur kom typsnitten in i bilden? undrar vi.

– Egentligen var det en missuppfattning från min sida, säger Carolina Laudon. Vi hade fått en uppgift på HDK och jag satte genast igång med att göra typsnitt, vilket inte alls var meningen. Det kändes omedelbart naturligt. Både det grafiska uttrycket och själva hantverket. Sedan kunde jag inte sluta utan fortsatte att göra typsnitt till alla uppgifter, under hela min tid på HDK. Bokstävernas och språkets historia upphör aldrig att fascinera mig, de olika alfabeten, tryckerikonstens utveckling över tiden. Jag läser mängder av litteratur i olika genrer och har aldrig riktigt lämnat bokslukaråldern.

Under tiden på HDK sökte sig Carolina Laudon även till London och gick ett år på London College of Printing, på linjen Graphic and Media Design. För att få ut så mycket som möjligt av tiden där, följde hon lektionerna på dagarna och gick dessutom på kvällskurser, bland annat i leranimation.

– Allt handlar om att se, titta och observera, säger Carolina Laudon. Man kan inte formge något förrän man *ser*. Under årens lopp har jag haft turen att möta många generösa lärare och mentorer som har stöttat mig och delat med sig av sina kunskaper. HC Ericson, Örjan Nordling, Christer Hellmark och Hans Cogne är

12345
67890
MATH
Bonniers förlag
Albert

DN BODONI

The typeface is based on beautiful prints made by the italian printer Giambattista Bodoni found in Carolina Rediviva at Uppsala University in Sweden. A studie was also made at the Museo Bodoniano, Biblioteca Palatina i Parma in the northern Italy. A collaboration between Typecraft, Pangea Design and typedesigner Carolina Laudon in Gothenburg. The font is used by the newspaper Dagens Nyheter.

ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVWXYZ
abcdefghijklmnopqrstuvwxyzàáâãä
ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVWXYZ
abcdefghijklmnopqrstuvwxyzàáâãä
ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVWXYZ
abcdefghijklmnopqrstuvwxyzàáâãä@
ÀÁÂÃÄÅÇÐÈÉÊËÌÍÎÏÑÒÓÔÕÖØŒ
ÙÚÛÜÞŸÝß%&fifl‘’,|“”„†‡{€£¥ƒ$}
áæçðèéêëìíîïñòóôõöøœùúûüÿý@
«‹[+÷°±≈≠<=>]¿?¡!'"#%‰®©™›»

MONOPOL

A smokey typeface with a dash of *typographic aroma* that greets the eyes in the cosy atmosphere at Systembolaget *Regular* **Bold** *Italic* Symbols*

ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVWXYZ
ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVWXYZ
ÙÚÛÜÞŸÝŽ ß%&fifl‘’,|“”„†‡{¢£¥ƒ$}
abcdefghijklmnopqrstuvwxyzàáâãä
abcdefghijklmnopqrstuvwxyzàáâãä
abcdefghijklmnopqrstuvwxyzàáâãä@
«‹[+×÷≤≥°±≈≠<=>]¿?¡!'"#%‰®©™›»
↙↓↘→↗ (0123456789)↖←↙↘↑↑
→○◔◔◔◔◑◑◑◕◕◕◕◕←

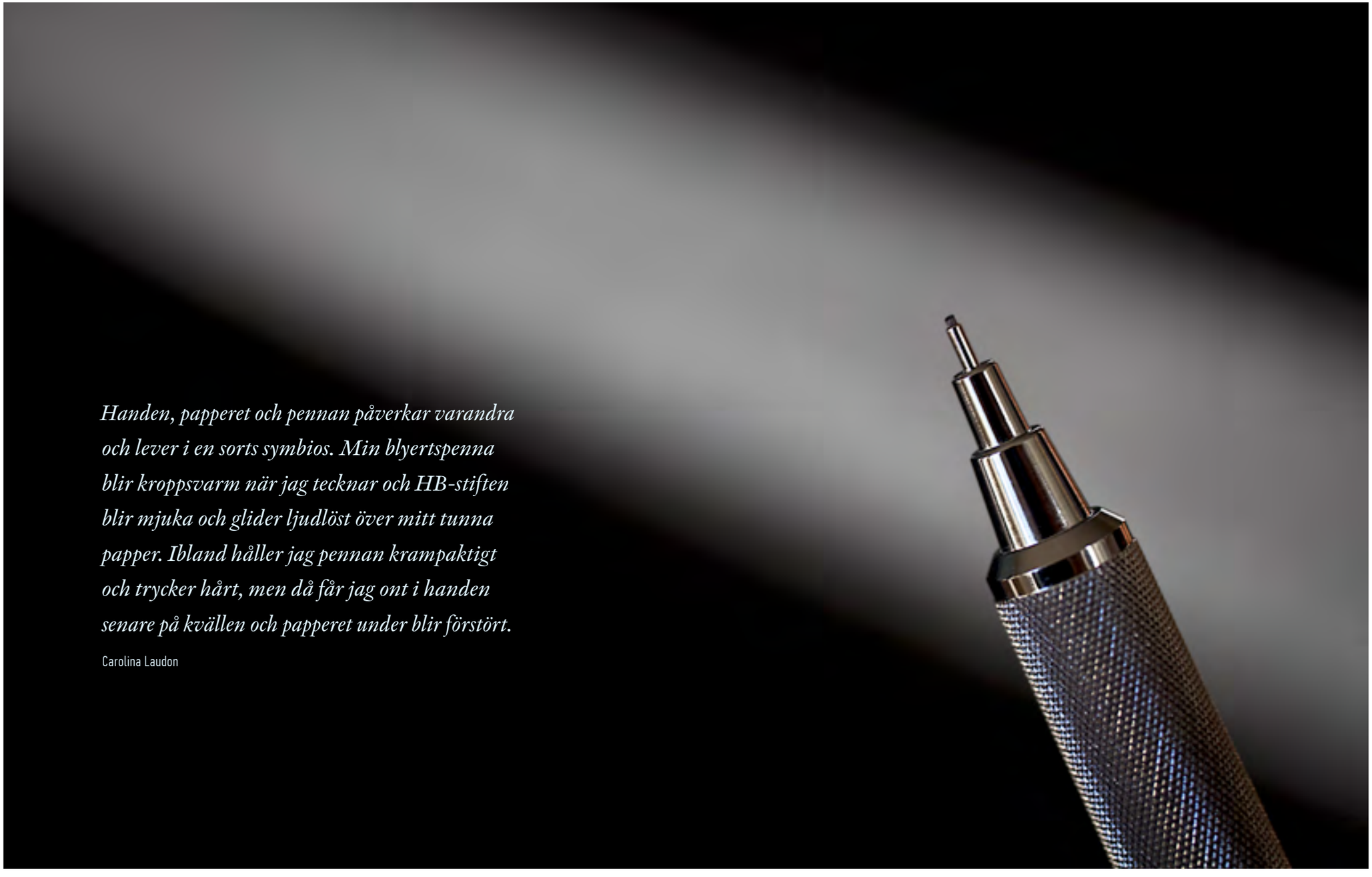

Handen, papperet och pennan påverkar varandra och lever i en sorts symbios. Min blyertspenna blir kroppsvarm när jag tecknar och HB-stiften blir mjuka och glider ljudlöst över mitt tunna papper. Ibland håller jag pennan krampaktigt och trycker hårt, men då får jag ont i handen senare på kvällen och papperet under blir förstört.

Carolina Laudon

några av dem som betytt mycket. Jag fortsätter att suga åt mig kunskap i alla sammanhang, det är egentligen bara tiden som sätter begränsningar, det finns ju hur mycket som helst kvar att lära sig!

Viljan att undersöka och förstå själva den kreativa processen ledde till att Carolina Laudons examensarbete på HDK växte i omfång och till slut blev en hel bok.

– När jag skulle skriva min examensrapport på HDK fick jag först höra att den inte fick vara mer än två A4 ungefär. Under den perioden återkom HC Ericson som professor och jag frågade honom bekymrat om det inte gick att skriva litet längre. »Jovisst«, svarade han. »Skriv en bok, vetja.» Och så gjorde jag det, *Typografisk dagbok*, som i kronologisk ordning berättar om den snirklande vägen fram till typsnittet »Laudon Stockholm Sans«. Jag känner en stor tacksamhet gentemot HC Ericson och en stark gemenskap med hans syn på grafisk design, typografi och typsnitt. Han betonade alltid vikten av att jobba parallellt – med ena benet i det konstnärliga och det andra i själva hantverket. Att tro på sina egna idéer och visioner och våga fullfölja dem.

– När jag nu själv periodvis har en lärarroll försöker jag att närma mig ämnet och eleverna med samma öppna sinne, samma nyfikenhet och entusiasm. Jag tycker att det är enormt spännande och givande att få utforska nya områden tillsammans med mina elever. Arbetet som typsnittsdesigner är i hög grad ett ensamjobb, även om jag har tät kontakt med mina kollegor runt om i världen. Just därför värdesätter jag verkligen undervisningssituationen och lärarrollen och den gemenskap som uppstår när man jobbar tillsammans med nya projekt.

Digitaliseringen och det moderna kommunikationssamhället har ju förändrat förutsättningarna radikalt inom många områden. Hur påverkar det arbetet med typsnitt?

– Teknikutvecklingen förändrar förstås oerhört mycket, säger Carolina Laudon. Samtidigt måste vi fortsätta att göra nya typsnitt. Varje typsnitt är visuellt unikt. Det borde finnas lika många typsnitt som sätt att tala. Vi som arbetar inom skråret är angelägna om att hålla historien och perspektiven levande, samtidigt som vi jobbar in i framtiden.

ROGER JOHANSSON

ROGER JOHANSSON

Intervju: Sara Michaëlsson & Magnus Haglund
Text: Sara Michaëlsson

Vad har förvandlingskonstnären Bob Dylan, R&B-stjärnan Beyoncé Knowles, den egyptiska sånglegenden Oum Khalsoum, impressionistnestorn Claude Debussy, dramatikern August Strindberg och de franska alexandrinernas mästare Jean Racine gemensamt? I tonsättaren, pianisten och musikdramatikern Roger Johanssons värld är de alla närvarande och sambanden uppenbara. Vi träffar en frihetsälskande operatonsättare som rivit alla genrestaket och låter nyfikenheten styra såväl lyssnande som skapande.

Roger Johansson

Vi har stämt möte på ett sommartomt Artisten där Roger Johansson, vid sidan av sitt komponerande, har en halvtidstjänst och bland annat handleder violinstudenterna i musikalisk instudering, tillsammans med violinisten Per Enoksson.

– Det passar mig perfekt, säger Roger Johansson. Det är väldigt roligt att möta studenterna och jag kommer ju in från ett litet annat håll, med andra perspektiv. Alla samarbeten är intressanta och utvecklande, man ser inte själv sina blinda fläckar, man är för nära. Jag lär mig kanske lika mycket som studenterna!

När vi ses har Roger Johansson nyss kommit tillbaka från Kalmar, där hans opera baserad på Strindbergs enaktare *Leka med elden* haft urpremiär. Vad ledde dig till Strindberg och just denna pjäs? undrar vi.

– Jag tyckte att alla talteaterversioner jag hade sett fungerade dåligt och var samtidigt väldigt intresserad av dramats många nivåer och undertexter. Jag ville komma ifrån talteaterns stereotyper och synliggöra allt det som rör sig under ytan. Som pjäs är den närmast Tjechovsk i sin struktur. Alla huvudpersonerna tror att de leker med elden medan de, som jag uppfattar det, i själva verket är fångna i sina känslor. Musikens roll i dramat är den sjunde karaktären och den styr och leder mycket mer än man kanske anar. Regissören Mira Bartov och jag fungerar väldigt bra tillsammans, det finns en ömsesidig förståelse, vi talar samma språk.

Förberedelsearbetet var intensivt och tidskrävande.

– När jag började att arbeta med operan skrev jag om och skrev om och jobbade kanske 12–14 timmar per dag i säkert tre–fyra månader, säger Roger Johansson. Musikdramatik är den uttrycksform som jag brinner mest för, i alla fall just nu. Där tycker jag mig kunna få fram flest uttryck och känner mig fri att röra

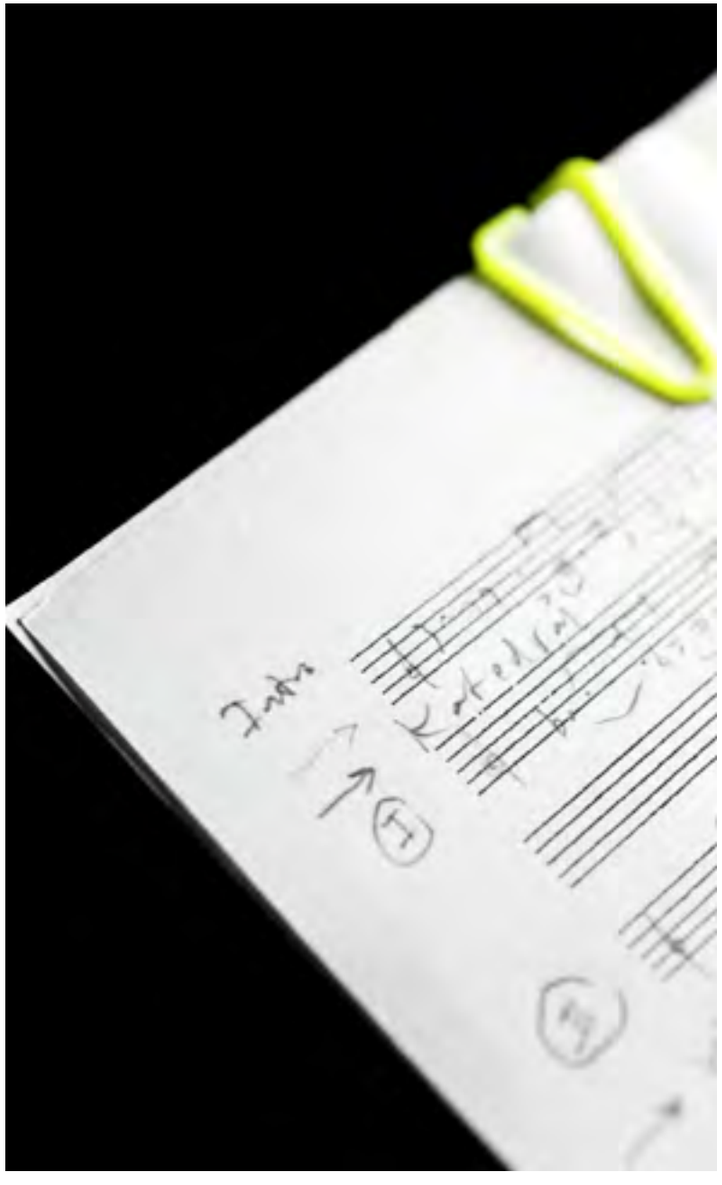

mig i olika riktningar. Jag söker mig till texter som tar fram nya sidor hos mig själv, som låter mig upptäcka något dittills okänt. Det måste finnas sådant jag inte förstår – annars tröttnar jag. I den klassiska världen finns det så många gränser, regler och uppfattningar om vad som är högkultur och finkultur. För mig spelar det ingen roll vad man kallar saker och ting så länge de är intressanta och öppnar nya dörrar. Allt det där om att man skall skriva musik på vissa sätt men inte på andra, är i grunden bara andra människors tyckanden. Man måste strunta i det, vara orädd och gå sin egen väg även om den avviker från det som premieras och hyllas.

Hyllad har Roger Johansson i och för sig blivit, inte minst när han 2012 vann ENO:s (The English National Opera) internationella minioperatävling med sin kortopera *Wreckage of Dreams*.

– Det var en kompis som visste att jag var inne på operaspåret och tipsade mig om tävlingen, säger Roger Johansson. Tävlingsbidragen fick vara maximalt sju minuter långa, så det rör sig verkligen om ett kondensat eller någon sorts raffinering av ett material. Från början fanns det tre tävlingsgrenar; en för musik, en för libretto och en för film, men filmbidragen var för få så den kategorin slopades. En amerikansk kvinna vann librettotävlingen, men man hade möjlighet att välja mellan de tio finalisterna och jag kände genast att Shaun Gardiners libretto *Wreckage of Dreams* talade till mig. Handlingen utspelas på en båt med flyktingar någonstans i Medelhavet. Så fort jag läste det hörde jag musik. Men utan de fantastiska insatserna från sångsolisterna Karolina Andersson (Stenastipendiat 2010) och Jonas Olofsson och Göteborgssymfonikernas musiker, hade det aldrig gått så här bra. Vi gav en föreställning av operan här i Göteborg i oktober förra året, under Kulturnatta.

Förstapriset bestod inte i pengar utan innebar i stället att Roger Johansson under nio månader, via Skype, kunde arbeta med den amerikanske tonsättaren Nico Muhly som mentor. Muhly är en mångsidig och genreöverskridande kompositör som arbetar i många olika format och bland annat är känd för sina samarbeten med Philip Glass, Björk och Anthony & the Johnsons. Hur fungerade det?

– Fantastiskt bra! Vi bollar idéer och uppslag och delar med oss till varandra. Jag inspireras nog mer av hans sätt att jobba än av det han gör. Jag har även varit över i USA och träffat honom där. Det finns något väldigt befriande och bejakande i hans inställning till både sitt eget arbete och till andras. Det finns inget rätt eller fel. Fungerar det inte är det bara att släppa och gå vidare, inte döma sig själv eller andra. Jobba på, så kommer lösningen till slut. I ett större perspektiv finns det verkligen en fara i att bli för självmedveten. Då vågar man inte riskera något och blir rädd att misslyckas. I själva kreeringsögonblicket kan jag inte tänka på Roger Assar Johansson, han är helt ute ur bilden. Man måste

kunna hantverket och följa sin intuition. Sedan, när musiken väl finns där, kan man kanske förstå varför och när det är som bäst, överraska och förvåna sig själv.

Om vi backar tiden, var började det egentligen?

– Jag är född och uppvuxen i Mjölby, säger Roger Johansson. Det var ingen i den närmaste familjekretsen som aktivt höll på med musik. Min pappa är ingenjör och uppfinnare och min mamma är sjuksköterska. Jag började att spela piano och trummor i tio-elvaårsåldern och redan då fanns lusten att skriva egen musik. Men jag ville inte vara hänvisad till datorn, det var viktigt att behärska ett instrument och kunna använda sig av det i skapandet. Jag brukade bolla idéer med min pappa när jag körde fast. Vi kunde sitta till sent in på nätterna och diskutera uppbyggnader och strukturer. Som ingenjör och uppfinnare kunde han förstå vad det handlade om, trots att musiken inte var hans område.

Vilka var de musikaliska inspirationskällorna?

– När min äldre bror började att lyssna på Bob Dylan i början på 1980-talet fattade jag först ingenting och tyckte att det var ren skitmusik, säger Roger Johansson. Sedan råkade jag se en dokumentär om Dylan som öppnade mina ögon och fick mig att fatta hans storhet. Sedan dess är Dylan en av mina stora hjältar. En del konstnärskap är intressanta under ett visst skede, sedan stagnerar de. Men Dylan fortsätter att flytta sig och ändra perspektiv och belysning och jag tycker att han är minst lika viktig för mig nu som när jag var 15–16 år. Det är någonting magiskt med kombinationen av frasering och bildspråk. En absolut frihet i förhållningssättet som talar starkt till mig.

Hur ser det musikaliska landskapet ut i dag?

– Jag lyssnar över huvud taget på allt som fångar min uppmärksamhet eller triggar igång intresset just genom att innehålla något

Kan inte vara utan min arbetsbok. Där skriver jag ner alla mina idéer som kan dyka upp när man minst anar det. Oftast rör det sig om strukturella och klangliga gestalter, men också karaktärsanalyser, intressanta partier i böcker osv.

Roger Johansson

som jag inte omedelbart kan greppa, säger Roger Johansson. Det kan vara själva ljudbilden eller melodiken, en struktur som överraskar, en oväntad fras. Beyoncé till exempel tycker jag stundtals är fantastiskt bra. Hon tänker i dramatiska strukturer och skapar intrikata ljudbilder. Dessutom är hon modig och vågar pröva nya grepp i stället för att bara köra vidare i framgångsspåret.

– Annars finns mitt hjärta nog hos den franska musiken och allra särskilt hos de impressionistiska tonsättarna. Klangspråket, rörligheten, det flödande och föränderliga hos till exempel Debussy och Ravel, men också fragmenttänkandet, brytningarna som ställer saker och ting på sin spets och kastar omkull det förväntade. Jag älskar verkligen Verdi och Mozart också, men vill som tonsättare inte fastna i ett ariatänkande, det är viktigt att inte stanna kvar i en gammal retorik. Jag tar in alla de här influenserna och intrycken från olika genrer och sfärer och sedan omvandlas de till något helt annat. Skriver man lyssnare och publik på näsan och är övertydlig, försvinner allt som är intressant.

En annan viktig influens är alldeles uppenbart den orientaliska och arabiska musiken, som delvis förmedlades via Bob Dylans favoritsångerska Oum Khalsoum. Vad har mötet med denna musikkultur betytt? Det är ju i många avseenden ett diametralt motsatt sätt att tänka och förhålla sig, jämfört med den västerländska konstmusiktraditionen?

– När jag upptäckte Oum Khalsoum började jag att leta efter skivor och dvdinspelningar på loppmarknader och i second handaffärer och byggde upp en hel samling, säger Roger Johansson. Kvibergs marknad visade sig vara en riktig guldgruva! Jag läste högar av litteratur om den arabiska kulturen.

Roger Johanssons vän och kollega på HSM, Högskolan för scen och musik, tonsättaren och oudspelaren Ahmad al Khatib blev

hans vägvisare i den arabiska musikvärlden. 2010 undervisade Roger Johansson en period på Edward Said-konservatoriet i Ramallah och kunde fördjupa sina kunskaper och vidga sin förståelse av detta nya musikaliska språk.

– Det var en omvälvande upplevelse på många vis, säger Roger Johansson. I början förstod jag absolut ingenting – jag hade inte lärt mig att lyssna och urskilja än. Efter ett tag ökade min uppfattningsförmåga och jag kunde höra musikens linjer och strukturer. Allt handlar om melodik och rytmik, aldrig harmonier. Kadenstänkande existerar helt enkelt inte där. Det var också slående och intressant att se hur annorlunda lärarrollen är. Man sitter och spelar tillsammans och låter saker och ting utvecklas och ingriper på ett närmast omärkligt vis. Det var otroligt fascinerande att vara med om hur samma grundmaterial kunde få helt olika resultat beroende på tillfället. Man spelar och kommunicerar direkt med åhörarna och publiken och låter musiken följa gensvar och respons. Det är ett helt annat tonspråk. Där vi har en ton mellan c och ciss har de nio!

Sommaren 2011 uruppförde Palestine Youth Orchestra en konsert för oud och orkester som Roger Johansson skrivit direkt för dem.

– Det är väl någon sorts uttryck för »Öst möter Väst«, säger Roger Johansson. Vår kultur är i så hög grad uppbyggd kring tankar och idéer. Här presenterar man snarare skärvor av en verklighet, fragment som går att tolka på en mängd olika vis. Det finns alltid spår som går att följa i flera riktningar.

Vårt samtal har rört sig över många områden, men Roger Johanssons starka frändskap och djupa förtrogenhet med fransk musik, konst och litteratur har hela tiden funnits med, som något av ett grundackord. Den franskklassicistiska 1600-talsmästaren Jean Racine visar sig vara en av husgudarna.

– När jag känner att jag behöver styrka mig tar jag mig litet Racine!, säger Roger Johansson. Första gången jag såg Fedra var en vacker sommarkväll för några år sedan, när jag var ensam hemma och hade litet tid över. Jag fick en impuls att gå till biografen Roy på Avenyn, där de visade en direktsändning från National Theatre i London, med Helen Mirren i huvudrollen. Jag satt som fastnaglad i stolen, helt överväldigad av intensiteten och kraften i dramat. Sedan dess har jag samlat en rad olika inspelningar på dvd. Min favorit är nog en uppsättning av den franske regissören och teatermannen Patrice Chéreau – jag ryser när jag ser och hör den. Racines alexandriner är som musik fast det är text. Hans sätt att berätta är raka motsatsen till Shakespeares. Ju starkare känslor, desto enklare språk. Varje gång jag återvänder till Fedra grips jag lika starkt av föreningen av lätthet och bråddjup. Den matematiskt exakta formen och den djupa inlevelsen, människokunskapen. Det är stort.

APPENDIX

MOTIVERINGAR
2014 års kulturstipendiater

HILDA HELLSTRÖM

Hilda Hellströms examensarbete från Beckmans Designhögskola utgjordes av tre stolar. Beställda av tre mottagare. I tre unika exemplar. Att välja snickarens noggranna handlag med träet och undvika lockelsen till serieproduktion var typiskt för den student vi lärt känna och sett närvara vid varje kursmoment kring tunga frågor om hållbarhet. Tunga för varje designstudent med fokus på den egna framgången. Stol och människa – i Hildas arbeten synliggjordes idén mer än produkten. Den konstnärliga processen mer än designprocessen. I examensarbetet från Royal College of Art har distansen till objektet tilltagit och ingången mot teori, materialitet och människa intensifierats. Studier av naturkatastrofens otyglade verkningar i Fukushima för henne till platsen. Den radioaktiva jorden blandas med trälim till »keramiskt« material och blir kärnan i ett antal förföriskt ytskiktade kärl för förvaring av mat. I Hilda Hellströms världar är tiden geologiskt utsträckt, målet ännu okänt och den inre dialogen mellan konsten och formen präglad av antropologi. Här har något allvarligt inträffat. Eller kan snart komma att ske. De globala systemen är i olag och kräver noggrann analys. För sitt pågående konstnärliga utforskande av naturkrafterna, materialen och människan tilldelas Hilda Hellström stipendium för 2014 från Sten A Olssons Stiftelse för Forskning och Kultur.

JENNY RYDERBERG

Kontrabasisten Jenny Ryderberg var bara 22 år gammal när hon började att spela med Göteborgs Symfoniker 2001. Dit kom hon efter studier vid bland annat Kopparbergs Läns Högre Musikskola i Falun, Kungliga Musikhögskolan i Stockholm och Hochschule der Künste i Berlin. Både som en i det stora orkesterkollektivet och som solist eller kammarmusiker drivs Jenny Ryderberg av samma passion och strävan att alltid hitta den rätta känslan, det exakta uttrycket. Men utöver orkesterarbetet är Jenny Ryderberg aktiv i flera andra sammanhang, inte minst som kammarmusiker, ofta tillsammans med kollegor från orkestern. Som ambassadör för sitt instrument och för musikens betydelse når hon ut och berör. Inte bara genom teknik och precision på högsta nivå, utan kanske allra mest genom sin stora kärlek till musiken. För sina engagerade musikaliska insatser och sin i alla sammanhang precisa noggrannhet tilldelas Jenny Ryderberg stipendium för 2014 från Sten A Olssons Stiftelse för Forskning och Kultur.

MAX MITLE

En svart yta, ett svart rum. Plötsligt tänds en bordslampa och avslöjar en stol och ett bord som både framträder och ligger i skugga. En dörr öppnas och kastar en lång ljusgata in i rummet och en person gör entré. Trots att större delen av rummet fortfarande ligger i dunkel, kan vi som åskådare med hjälp av vår fantasi föreställa oss rummet. Kanske tolkar vi också in en känsla av rädsla, trygghet eller ensamhet? Ljusets funktion i en uppsättning har med teknikens utveckling blivit ett allt viktigare visuellt och betydelsebärande element inom scenkonsten. Att »skulptera« skådespelaren i det sceniska rummet förstärker vår upplevelse av berättelsen och berikar vår förståelse av verket. Det är därför en sann glädje att en av årets stipendiemottagare är en ljusdesigner från scenkonstområdet, Max Mitle. Under de senaste tolv åren har Max ljussatt produktioner både på stora och små scener. Alltid med fokus på berättelsens dramaturgi, men också egensinnigt och med hög konstnärlig integritet, har han skapat rum för skådespelarnas gestaltning. Hans ljussättningar kännetecknas av att känslomässigt styra publiken i realtid genom intensitet, färgval och kontraster. För sitt innovativa ljustänkande och sin kreativa uppfinningsrikedom tilldelas Max Mitle stipendium för 2014 från Sten A Olssons Stiftelse för Forskning och Kultur.

PHILIP JALMELID

Philip Jalmelid är född och uppvuxen på Gotland. Efter studier vid Kulturamas musikalutbildning i Stockholm kom han till Göteborg, där han 2006–2009 gick den treåriga musikalutbildningen vid HSM, Högskolan för scen och musik. Philip Jalmelid har en röst som okonstlat funnit sin plats, och som på ett självklart vis speglar hans musikaliska talang. Han har visat stor fallenhet för musikalgenrens dramatiska sida, oavsett om rollerna har en mer inåtvänd karaktär eller är utlevande med dans och fysisk närvaro som krav. Philip Jalmelid har medverkat i framträdande roller vid Norrlandsoperan, Karlstad Teater, i Malmö, Göteborg och på Dalhalla. Repertoaren omfattar de ledande manliga rollerna i musikaler som *Miss Saigon*, *Jesus Christ Superstar*, *Sunset Boulevard*, *Chess*, *Les Misérables*, *West Side Story*, *Hair*, *Rebecca* och *Doktor Zjivago*. Men han är också intresserad av att utforska andra genrer och sammanhang, där hans eget skapande och låtskrivande kan komma till uttryck. För sin mångsidiga och föränderliga gestaltningsförmåga i ton och ord tilldelas Philip Jalmelid stipendium för 2014 från Sten A Olssons Stiftelse för Forskning och Kultur.

CAROLINA LAUDON

Carolina Laudon är övertygad »alfabetian« och hon käkar bokstäver till frukost. En rik och närande kost som gör hennes konst välskuren, helgjuten och läsarvänlig. Hon är också typograf, en av våra bästa, sedan blyet blev till pixlar. Som skapat typsnitt för Systembolaget – det kallar hon så klart Monopol! – för Dagens Nyheter, för White Arkitekter och andra. Som alla nyskapande konstnärer bär Carolina Laudon traditionerna med lätthet. Från Bodoni till Gill, från Akke Kumlien till HC Ericson – alla var de mångsysslare som hon. Rastlösa typer som inte kunde låta bli att prova på allt, men som med jämna mellanrum samlade sina erfarenheter till konstverk av cirka 100 tecken, som kunde se ut nästan hur som helst, men som alltid måste gå att läsa. Till sist handlar det ändå om brukskonst, av absolut bästa snitt. Alla som sysslar med exklusiva hantverk kallas ibland för nördar. Carolina Laudon är inte en av dem. Tvärtom. Typografi för henne är kommunikation – det vardagligaste och viktigaste människor kan syssla med. För sitt arbete som outtröttlig kunskapsförmedlare och ambassadör för den typografiska konsten tilldelas Carolina Laudon stipendium för 2014 från Sten A Olssons Stiftelse för Forskning och Kultur.

ROGER JOHANSSON

Tonsättaren Roger Assar Johansson är utbildad pianist och har varit verksam som kammarmusiker under många år. I sin egenskap av pedagog arbetar han även som instuderingslärare och repetitör vid HSM, Högskolan för scen och musik i Göteborg. Som tonsättare har han på senare år koncentrerat sig alltmer på opera och musikdramatik i olika format och vann 2012 ENO:s, English National Opera, prestigefulla internationella kortoperatävling med sitt bidrag *Wreckage of Dreams*. Han har därefter fortsatt i operaformatet och hade tidigare i år premiär på en kammaropera baserad på Strindbergs enaktare *Leka med Elden*. Hans fria musikaliska tänkande präglas både av en djup förtrogenhet med musikhistorien och en orädd nyfikenhet som låter honom röra sig obehindrat över genre- och språkgränser. Musiken blir en mötesplats där konstnärliga och musikaliska uttryck från olika sfärer kan samtala med varandra. För sin kompromisslösa, mångbottnade och formöverskridande verksamhet tilldelas Roger Assar Johansson stipendium för 2014 från Sten A Olssons Stiftelse för Forskning och Kultur.

CURRICULUM VITAE

HILDA HELLSTRÖM

Född 1984 i Göteborg
bor och arbetar i Stockholm

Utbildning

2010–2012 Royal College of Art, Design Products (MA), London, 2007–2010 Beckmans Designhögskola, Produktdesign (BA), Stockholm, 2005–2007 Gerlesborgs Konstskola, Fri konst, Stockholm, 2004 Københavns Tekniske Skole, Teckning och illustration, Köpenhamn, 2003–2004 La Massana, Fri konst, Barcelona

Utmärkelser

2013 Två månader Artist Residency, Cove Park, Skottland; Verk i den permanenta samlingen, MAK (Museum für angewandte Kunst), Wien; Finalist The New Craft Project, Wallpaper Magazine, London; Workshophandledare, The IN Residence programme, Turin

Separatutställningar

2014 Eppur si muove, Gallery S Bensimon, Paris; Passionswege, Vienna Design Week, Wien. 2013-14 The Monument, Swarovski Wonder Chamber, Innsbruck

Grupputställningar

2014 Summer exhibition, Gallery Fumi Porto Cervo Sardinia, Sardinien; Hilda Hellström & Bec Brittain, Matter, ICFF New York; IN Residence, Object of Desire, Milan Furniture Fair, Milano; Den Nya Kvinnogruppen, Fullersta Gård, Stockholm; The Future Is Handmade, Kalmar Konstmuseum, Kalmar; Örnsbergsauktionen, Konstakademien, Stockholm. 2013–14 NightTime DreamReal, Power Station Art Museum, Shanghai; House Style, Tramway, Glasgow; Mastering Design, Mudac, Lausanne. 2013 Den Nya Kvinnogruppen (DNK), MiniBar Artists Space, Stockholm; Passionswege, Vienna Design Week, Wien; Swarovski Digital Crystal, Beijing Design Week, Peking; Autumn Show, Gallery S Bensimon, Paris; Summer exhibition, Gallery Fumi Porto Cervo Sardinia, Sardinien; The Future Perfect, ICFF, New York; Works RCA Graduates, Milan Furniture Fair, Ventura Lambrate, Milano; The Monument, Swarovski Wonder Chamber, Innsbruck; Örnsbergsauktionen, Stockholm. 2012 Contemporary Collected, Tokyo Design Week, Tokyo; RCA Collective, Dutch Design Week, Eindhoven; Digital Crystal: Swarovski at the Design Museum, London; Royal College of Art Graduation Show, London; RCA Paradise, Milan Furniture Fair, Lambrate, Milano; Social Interaction, El Matadero, Madrid; Work In Progress Show, Royal College of Art. 2011 The Last Supper, Christie's South Kensington, London Design Festival; The Copy Kitchen, DMY, Berlin. 2010 Work In Progress Show, Royal College of Art, London; Open Source, Friday Late at the V&A, London; Slututställning, Beckmans Designhögskola, Stockholm; Swedish Sweetness, Gallery M Bolognesi, Zona Tortona, Milan Furniture Fair, Milano; Konstslöjdsalong, Röhsska, Göteborg; Same same but different, Stockholm möbelmässa, Stockholm

JENNY RYDERBERG

Född 1979 i Borås
bor i Bollebygd och arbetar i Göteborg

Utbildning

1988–95 Elev vid Kulturskolan i Borås, kontrabasundervisning för Börje Svensson, medlem av flertalet orkestrar och körer 1995–1997 Gymnasieutbildning på Musikkonservatoriet i Falun, Lars Ekström, kontrabaslärare 1997–99 samt 2002–2003 Musikerutbildningen på Kungliga Musikhögskolan Stockholm, professor Håkan Ehrén, stämledare Kungliga Filharmonikerna, Stockholm 1999–2000 Utbytesår på Universität der Künste, Berlin, professor Michael Wolf

Övriga kurser/utbildningar urval

1993-1996 OrkesterNorden, lektioner för Valur Pålsson, Stockholm, Esko Laine, Berlin, Duncan McTier, London, Joëlle Léandre, Frankrike

Uppdrag

2001– Kontrabasist i Göteborgs Symfoniker

Övriga uppdrag urval

Sedan 1996 återkommande vikariat i Dalasinfoniettan, Folkoperan, Kungliga Filharmonikerna, Sveriges Radios Symfoniorkester, Stockholm, Rundfunk-Sinfonieorkester Berlin, Malmö Symfoniorkester, Kristiansand Symfoniorkester, Göteborgsoperan, Gageego, Norrbottens Kammarorkester, Münchner Rundfunkorchester, Orchester KlangVerwaltung, München 2004 Solist med Dalasinfoniettan Medlem av festivalorkestern, Järvi-Festivalen, Pärnu, Estland

Utmärkelser

1995 Vinnare RUMs solistävling för unga musiker. Mottagare av Mary von Sydows Musikstipendium, Göteborgs Symfonikers Vänners stipendium m.fl.

CURRICULUM VITAE

MAX MITLE

Född 1976 i Stockholm
bor i Ljungskile, arbetar i Göteborg

Ljusdesign

2014 *After Work*, Göteborgs Stadsteater; *Natten är dagens mor*, Göteborgs Stadsteater; *Nattvarden*, Stockholms Stadsteater; *Faust in och Faust ut*, Göteborgs Stadsteater; *Den flygande handläggaren*, Smålands musik & teater; *En handelsresandes död*, Göteborgs Stadsteater. 2013 *Frun från havet*, Göteborgs Stadsteater; *Entreprenören från helvetet*, Smålands musik & teater; *Don Quijote*, Göteborgs Stadsteater; *Djävlar på hjul*, Göteborgs Stadsteater. 2012 *Crime Scenes*, Göteborgs Stadsteater; *Mittens Rike*, Göteborgs Stadsteater; *Affären Danton.* Göteborgs Stadsteater; Göteborgs Universitets doktorspromovering, Svenska Mässan. 2011 *Peer Gynt*, Göteborgs Stadsteater; *Fåglarna*, Göteborgs Stadsteater; Göteborgs Universitets doktorspromovering, Svenska Mässan. 2010 *Babel*, Göteborgs Stadsteater; *Stenen*, Göteborgs Stadsteater; *Jag vill inte dö bara inte leva*, Göteborgs Stadsteater; Göteborgs Universitets doktorspromovering, Svenska Mässan. 2009 *Speleologerna*, Regionteater Väst; *Huitfeldt-Drottning av Bohuslän*, Tjörns sommarteater; *En helt god kvinna*, Göteborgs Stadsteater; *Trettondagsafton*, Göteborgs Stadsteater. 2008 *Storstadsljus*, Göteborgs Stadsteater; *Butterfly Kiss*, Göteborgs Stadsteater; *Förnuft och Känsla*, Göteborgs Stadsteater. 2007 *De utvalda*, Göteborgs Stadsteater; *Produkten.* Göteborgs Stadsteater; *Mottagelsen*, Röda Sten, Göteborg; *I väntan på Wilson*, Hagateatern / Göteborg; *Produkten*, Dramaten/Elverket; *På stranden av världen*, Göteborgs Stadsteater. 2006 Tillskärarakademins modevisning, Göteborgs Stadsteater; *Körsbärsträdgården*, Göteborgs Stadsteater; *Brandguldet.* Uddevalla Museum. 2005 *Måsen*, Göteborgs Stadsteater. 2004, Göteborgs Stadsteater; *Ett Dockhem*, Göteborgs Stadsteater. 2003 *Frigiven*, Göteborgs Stadsteater; *I lagens namn*, Sörmlands Musik och Teater. 2002 *Pelle Snusk*, Göteborgs Stadsteater. 2001 *Eldansikte*, Stora Teatern, Göteborg *Färdknäppen.* Falkenbergs kulturhus.1999 *Ensam Tvåkant Trekant*, Teater Aftonstjärnan, Göteborg; Tillskärarakademins modevisning, Göteborgs Stadsteater 1998 *Från Kiev till Tel Aviv,* Studio Lederman, Stockholm. 1997 *Fyra små flickor,* Junibacken, Stockholm 1996 *Pauls Bleije*, Nordland Dukketeater, Lofoten Norge. 1995 *Flickan och månen*, Halmstad kulturhus

Övriga anställningar efter avslutat estetisk/praktisk teatergymnasium:Belysningsmästare på Skövde Länsteater, Regionteater Blekinge Kronoberg, Uppsala Stadsteater, Göteborgs Stadsteater. Théâtre National de Nice/ Frankrike projekt genom ETC (Europeiskt teatercentrum) för att jämföra kulturella skillnader i arbetet med teaterljus. Dockskådespelare på Nordland Dukketeater verksted

PHILIP JALMELID

Född 1982 i Ekeby
bor i Stockholm

Utbildning

2004 Folkuniversitetet Artistlinjen 2004–06 Kulturama Musikallinje 2006–09 Artistlinjen Teaterhögskolan i Göteborg

Scen- och konserterfarenhet

2014 *Doktor Zjivago*, Malmö Opera, *Chess in Concert*, Dalhalla, *Rebecca*, Malmö Opera 2013 *Miss Saigon*, Malmö Opera 2012 Luciakonsert med Adolf Fredriks Musikklasser och Stockholm Concert Orchestra, Konsert med Göteborgs Symfoniker, *Chess på svenska*, GöteborgsOperan, *Chess*, Aarhus Teater 2011 Julkonsert med Gothenburg Wind Orchestra, *Les Misérables*, Malmö Opera, *Hair*, Stockholms Stadsteater 2010 *West Side Story*, Norrlandsoperan 2009 *Sunset Boulevard*, Wermlandsoperan, Musikalkonsert med Gothenburg Wind Orchestra 2008 *Jesus Christ Superstar*, Malmö Opera.

Priser och utmärkelser

2009 Lasse Lönndahls stipendium 2008 Cantorum

CURRICULUM VITAE

CAROLINA LAUDON

Född 1971 i Stockholm
bor och arbetar i Göteborg

Utbildning

1995–00 Magisterexamen i Grafisk Design, HDK, Göteborgs Universitet; Compulsory Higher Education Teacher Training, Linnéuniversitetet 2013– Praktisk designforskning, Linnéuniversitetet 2013 Bilderböcker för barn, fristående kurs, HDK 2013–14 Bokhistoria Grundkurs, Lunds Universitet 2000–03 Kalligrafi och stenhuggeri, Konstfack University of Arts 1998–99 School of Graphic Design, London College of Printing 1993–95 Konstskolan Gerlesborg, Stockholm 1994 Typografisk design, Folkuniversitetet vid Stockholms Universitet 1992–93 Konstskolan Basis, Stockholm

Anställningar
gästläraruppdrag

2013–14 Lektor i design på Linnéuniversitetet 2011–14 Redaktör för webpublikationen Lettera Etc 1997–14 Type Director, Laudon Design AB 2003–09 Adjunkt i typografi, Konstfack University of Arts 2000–02 Kursansvarig/Designlärare på Forsbergs Skola AB. 2000–14 Handledar- och gästläraruppdrag för: Konstfack, Mittuniversitetet, Södertörns Högskola, HDK, Linnéuniversitetet, Chalmers Tekniska högskola, Beckmans School of Design, Grafit, Studium, Yrkeshögskolan, Kulturverkstaden, Göteborgs Konstskola Berghs School of Communication, Forsbergs Skola

Priser, stipender
utställningar
urval

2013 Helge Ax:son Johnsons Stiftelses stipendium, Konstnärsnämndens resestipendium 2012 Helge Ax:son Johnsons Stiftelses stipendium, Berlingpristagare år 2012, utdelat av Berling Media 2010 Nominerad i Kommunikationstävlingen Svenska Publishing-priset 2001 Boken under 500 år, Röhsska museet, Tänk på saken, En bok om design i väst, Röhsska museet, Christer Hellmarks-stipendiet, utdelat av Ordfront 2000

Typsnitt

2014 LTD Linnea 2013 LTD Rudbeckia 2012 Endure för Identity Works AB, LTD Vichy, LTD Shake, LTD Cartoon, LTD Cut 2004 Warning för Brokk AB 2003 Monopol för Systembolaget AB 2002 DN Grotesk för Dagens Nyheters (med Pangea Design AB) 2001 White Dark för White Arkitekter AB, If Handskrift för Försäkringsbolaget If 2000 DN Bodoni för Dagens Nyheters (med Pangea Design AB), Laudon Stockholm Sans 1997 Findus för Arla/F&B, LTD Pamscript

Publikationer

2012–14 TYPO Radioprogram om typografi och typsnitt, Sveriges Radio 2003–14 *Country Delegate Report of Sweden* Association Typographique Internationale. Frankrike 2013 *Slanted Magazine.* Tyskland 2001–13 *Cap&Design.* Stockholm 2012 *The Briem Report Letterforms* 2012 USA 2004 *Tecknare* för Förening Svenska Tecknare 2000 *Det grafiska uttrycket* Stockholm Typografiska Gille 2002 *Kalligrafiska Kretsen* 2001–02 Typiskt. Stockholm Typografiska Gille

ROGER JOHANSSON

Född 1968 i Stockholm
bor i Landvetter, arbetar i Göteborg

Utbildning

1987–88 Vadstena Folkhögskola 1989–91 KMI Kommunala Musikinstitutet, Stockholm 1991–96 Högskolan för scen och musik, HSM, Göteborg

Arbete

Arbetar sedan 1998 som pianist på Högskolan för scen och musik, lektor i musikalisk instudering och kammarmusik. 1987 publiceras *Näcken* för baryton och piano (E. J. Stagnelius). Huvuddirigent för Hallands Läns Symfoniorkester 2004–07. Dirigerar sommaren 2005 *Così fan tutte* på Ystad teater. 2006 beställs och uruppförs *Anakreontisk sång för kör, stråkkvartett och stråkorkester* (E. J. Stagnelius) på Kulturhuset Fregatten i Stenungsund. 2007 inspelning av scen 9 ur operan *Narcissus* (E. J. Stagnelius) för solister, kör, dansare och orkester med bla Malin Byström och Göteborg Symfoniker. 2009–10 uruppförs pianoverken *La Belle Dame sans Merci* och *Milly in Venice.* 2010 pianomasterclasses i Betlehem, Ramallah och Jerusalem vid Birzet University The Edward Said Conservatory of Music i Palestina. 2011 spelar Sveriges Radio P2 in *The Sound and the Fury* för två pianon och *Atlál-Cien Anos de Soledad* för violin och piano. Sommaren 2011 uruppförs *Fi Dhikrá Al-Haram* för oud och orkester, beställt av Birzet University The Edward Said Conservaroty of Music för Palestine Youth Orchestra i Ramallah och Nablus med Ahmad Al-Khatib som solist. Vinner 2012 English National Operas Miniopera Competition med minioperan *Wreckage of Dreams*, svensk premiär under Kulturnatta i Göteborg med Mira Bartov som regissör. 2013 *Léda et le Cygne* för flöjt och piano, för projektet Birds. Sommaren 2014 urpremiär på kammaroperan *Leka med elden* (A. Strindberg och A. Rimbaud) på Kalmar teater, regi Mira Bartov. Musik som väntar på uruppförande: *And All Our Yesterdays…* för manskör 2012, *Come Thick Night* för mezzosopran, stråkorkester och slagverk 2012, *L'Apparition* för orkester 2013, *So wunderbar ist das…* för mezzosopran, orientalisk grupp och stråkkvartett 2013, *La Fille de Pasiphaé* för kammarorkester 2013.

MOTTAGARE AV
STEN A OLSSONS KULTURSTIPENDIUM

2014 — 1997

2014 konstnären Hilda Hellström
kontrabasisten Jenny Ryderberg
ljusdesignern Max Mitle
musikalartisten Philip Jalmelid
typsnittsdesignern Carolina Laudon
tonsättaren Roger Johansson

2013 danskompaniet Art of Spectra
(Ulriqa Fernqvist & Peter Svenzon)
konstnären Patrick Nilsson
musikalartisten och sångerskan Evelyn Jons
musikern och sångerskan Mariam Wallentin
konstnärerna Nathalie Djurberg & Hans Berg
författaren och poeten Johannes Anyuru

2012 konstnären Cajsa von Zeipel
konstnären Mattias Nilsson
violinisten Ellen Hjalmarson
gitarristen & sångaren José González
trumpetaren Per Ivarsson
konstnären Per Agélii

2011 konstnären Henrik Håkansson
fagottisten Emily Hultmark

2010 konstnären Patrik Andiné
smyckekonstnären Karin Johansson
formgivaren Johan Linton
dramatikern Mattias Andersson
gitarristen Susanna Risberg
operasångerskan Karolina Andersson

2009 konstnären Johan Zetterquist
konstnären Jörgen Svensson
klädformgivaren Rickard Lindqvist
musikalartisten Jonas Schlyter
pianisten Mikael Holmlund
mezzosopranen Ann-Kristin Jones

2008 operasångerskan Malin Byström
konstnären Annika von Hausswolff
skådespelerskan Mia Höglund-Melin
sångerskan Sarah Riedel
scenografen Heidi Saikkonen
trumpetaren Pierre Thorwald

2007 pianisten Jonas Olsson
operasångaren Ludvig Lindström
kontrabasisten Nina de Heney
dansaren Anna Westberg
konstnären Jenny Magnusson
konstnären Helen Dahlman
konstnären Mandana Moghaddam

2006 cembalisten Andreas Edlund
musikalartisten Glenn Nilsson
violinisten Jenny Sjöström
träskulptören Mats David Gahrn
konstnären Ola Åstrand
konstnären Annica Karlsson Rixon

2005 cellisten Claes Gunnarsson
musikalartisten Åsa Fång
operasångaren Anders Lorentzson
konstsmeden Tore Svensson
operasångerskan Annalena Persson
konstnären Anna-Maria Ekstrand
konstnären Yngve Brothén

2004 skådespelerskan Hanna Bogren
skådespelaren Johan Gry
slagverkaren Daniel Berg
multiartisten Nina Åkerblom Nielsen
skulptören Claes Hake
konstnären Marie Capaldi

2003 violinisten Sara Trobäck
sångerskan Lindha Svantesson
trubaduren Axel Falk
konstnären Maria Lindberg
konstnären Christina Skårud
keramikern Herman Fogelin
keramikern Eva Hild

2002 violinisten Anders Hjortvall
flöjtisten Ann Elkjär Hansen
dansaren Isabel Fortes
dansaren Therese Fredriksson
fotografen Mikael Olsson
konstnären Ulf Kihlander
konstnären Kent Karlsson
fotografen Monica Englund

2001 sopranen Camilla Tilling
trubaduren Martin Bagge
konstnären Katarina Andersson
konstnären Lars-Göran Nilsson
konstnären Lars Blomqvist
konstnären Kent Lindfors

2000 Kungsbacka pianotrio:
violinisten Malin Broman
cellisten Jesper Svedberg
pianisten Simon Crawford-Phillips
konstnären Ewa Brodin
konstnären Jarl Ingvarsson
konstnären Berit Lindfeldt
konstnären Jens Fänge
konstnären Pekka Söderberg

1999 konstnären Lars Hansson
konstnären Pål Svensson
konstnären Leo Pettersson
konstnären Britt Ignell
konstnären Jill Lindström

1998 litteraturkritikern Jonas (J) Magnusson
författaren/keramikern Rose-Marie Nilsson
poeten Jörgen Lind
författaren Margareta Lindholm
Teater Bhopa (Johan Holmberg & Alexander Öberg)
författaren/redaktören Gunnar D Hansson

1997 kostymdesignern Linda Carlén
tonsättaren Joel Eriksson
keramikern Eva Hild
konstnären Per Petersson

KOLOFON

Redaktörer & skribenter: Sara Michaëlsson & Magnus Haglund
Fotograf: Peter Claesson
Grafisk form: Ola Ingvarsson Design
Tryck: Göteborgstryckeriet 2014
ISBN: 978-91-979978-3-6

Utställning på Göteborgs konstmuseum
Hilda Hellström & Carolina Laudon
6 december 2014 — 6 januari 2015
Utställningsansvarig: Johan Sjöström

Sten A Olssons Stiftelse för Forskning och Kultur
Box 31157 · 400 32 Göteborg · www.stenastiftelsen.se

Göteborgs konstmuseum · Götaplatsen · 412 56 Göteborg
info.konstmuseum@kultur.goteborg.se · www.konstmuseum.goteborg.se

STEN A OLSSONS STIFTELSE FÖR FORSKNING OCH KULTUR

GÖTEBORGS KONSTMUSEUM